

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra žurnalistiky

Jana Musilová

ETICKÝ KODEX: IDEÁL – REALITA

**CODE OF ETHICS: IDEAL AND
REALITY**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Dr. Vladimír Šiler

Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 10.3. 2009

.....

Jana Musilová

POČET ZNAKŮ

- 1) Bez příloh, bez poznámek pod čarou: 90 775
- 2) Bez příloh, s poznámkami pod čarou: 104 575
- 3) S přílohami, bez poznámek pod čarou: 173 370
- 4) S přílohami, s poznámkami pod čarou: 187 170

ANOTACE

Autor se nejprve zaměřuje na teoretické uchopení profesní a následně žurnalistické etiky a zabývá se otázkou, k čemu a proč se vytvářejí etické kodexy. Hlavní část práce se věnuje Etickému kodexu novináře, který je srovnáván s dalšími novinářskými kodexy, a to především s Deklarací principů novinářského chování, Etickým kodexem novinářů USA, Britským novinářským kodexem vydaným Britskou tiskovou radou a kodexem časopisu Týden. Z materiálů Komise pro etiku při Syndikátu novinářů ČR jsou uvedeny příklady porušování Etického kodexu novináře a současně ukázky, jak Komise řeší stížnosti na neetické počínání novinářů.

Klíčová slova:

Etika, etické kodexy, Etický kodex novináře, Komise pro etiku při Syndikátu novinářů ČR.

ANNOTATION

At first the autor concentrates on theoretical handle of professional and then journalistic ethic and she occupies with a question for what and why are the ethical codes created. The main part of the labour is engaged in the Ethical code of journalist, which is compared with other journalist's codes especially with IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists, USA Code of Ethics, Code of Practice and with the code of the magazine Týden. Via the Commission for ethic by the Syndicate of journalists of Czech Republic are shown the cases of breaking the Ethical code and how The Commision solve the complaints on unethical work of journalists.

The key words:

Ethic, ethical codes, Ethical code of journalist, Commission for ethic by the Syndicate of journalists of Czech Republic.

OBSAH

1) Úvod	7
2) Profesní etika	9
3) Žurnalistická etika	12
• <i>Několik případů z historie</i>	14
• <i>Žurnalistická etika v ČR</i>	15
4) Proč a k čemu se vytváří etické kodexy	17
• <i>Regulace výkonu povolání</i>	17
• <i>Etické kodexy</i>	18
5) Etický kodex novináře	20
6) Komparace Etického kodexu novináře s dalšími etickými kodexy novinářů	23
• <i>Deklarace principů novinářského chování</i>	23
• <i>Etický kodex novinářů USA vydaný Společností profesionálních novinářů</i>	25
• <i>Britský novinářský kodex vydaný Britskou tiskovou radou</i>	27
• <i>Etický kodex časopisu Týden</i>	31
• <i>Co z komparace vyplývá?</i>	34
7) Komise pro etiku při Syndikátu novinářů ČR	36
• <i>Nejčastější stížnosti na práci novinářů z období od ledna 2007 do března 2009</i>	39
• <i>Média, na která se objevovalo nejvíce stížností</i>	40
• <i>Závěry KPE ke stížnostem z období od ledna 2007 do března 2009</i>	41
• <i>Několik příkladů stížností, které řešila KPE</i>	43
• <i>Obecná stanoviska KPE, která se týkají nejporušovanějších bodů EKN</i>	52

8) Závěr	55
9) Literatura	57
10) Přílohy	61
• <i>Příloha č. 1 – Etické kodexy</i>	61
• <i>Příloha č. 2 – Smrt Karla Svobody</i>	77
• <i>Příloha č. 3 – Generál Štefka</i>	89

1. ÚVOD

Žurnalistika je profese, která slouží veřejnosti a také o ní referuje. Z toho důvodu je pod neustálým dohledem veřejného mikroskopu, který bedlivě zkoumá práci novinářů a hodnotí jejich profesionalitu, čestnost a pravdivost. Jedním ze způsobů, jak vyjít vstříc veřejnosti a uklidnit ji, že novináři nejsou jen hyeny toužící po senzaci, je etická samoregulace reprezentovaná především Etickým kodexem novináře a Komisí pro etiku při Syndikátu novinářů ČR. Etický kodex se snaží dát žurnalistické profesi určitou prestiž a věrohodnost. Na straně samotných novinářů je pak vlastní realizace etických principů, na jejímž základě si veřejnost vytváří obraz médií.

V dnešní době slyšíme ze všech stran jen kritizování novinářské práce a obviňování z neetického a nemorálního chování. Že by Etický kodex novináře byl pouhou ideou dobrého chování novinářů a realita byla zcela jiná? Nebo je kritika médií neoprávněná a vychází z úst politiků, obchodníků a jiných spoluobčanů, jejichž nekalé praktiky podnikání média odhalila a ve veřejném zájmu o nich informovala?

Etický kodex není ale jen prostředek k zvyšování novinářské prestiže. Má hlavně napomáhat novinářům řešit eticky sporné situace a dilemata, se kterými se díky své profesi dostávají den co den do kontaktu. Poskytuje však Etický kodex novinářům dostatečná vodítka v nejistých situacích?

Cílem této práce je prověřit efektivitu Etického kodexu novináře v praxi, přičemž je potřeba se zaměřit na tyto otázky: Poskytuje Etický kodex novinářům dostatečná vodítka v nejistých situacích? Jak novináři nakládají s Etickým kodexem – Jak ho dodržují/nedodržují? V rámci tohoto cíle byl proto Etický kodex novináře podroben komparaci s dalšími novinářskými kodexy, a to především s Deklarací principů novinářského chování, Etickým kodexem novinářů USA, Britským novinářským kodexem vydaným Britskou tiskovou radou a kodexem časopisu Týden. Jak novináři dodržují Etický kodex, bylo zjišťováno prostřednictvím stížností, které řeší Komise pro etiku. Zpracovány byly stížnosti z období od ledna 2007 do března 2009. Při zpracování stížností jsem se zaměřila hlavně na tyto otázky: jaké jsou nejčastější stížnosti, kterých médií se stížnosti týkají, jaké činí Komise závěry a jaké body

jsou nejvíce porušovány. Uvedeno je též několik případů, kterými se Komise zabývala, a které celou problematiku dokreslují.

2. PROFESNÍ ETIKA

Zabýváme-li se etikou, je třeba zmínit čtyři základní typy etiky: 1. **Deskriptivní etika**, která popisuje mravní hodnoty konkrétní společnosti. Tato etika se nesnaží zjišťovat co je a co není správné, ale pouze popisuje danou situaci. 2. **Normativní etika** zkoumá normy, kterými se lidé řídí při mravním rozhodování, podle kterých rozlišují správné od nesprávného. 3. **Metaetika** se zabývá diskuzemi o jazyce, který se používá v hovorech o morálce. 4. **Aplikovaná etika** se již zaměřuje na konkrétní problémy, které vybízejí k vyjadřování a zkoumání mravních rozhodnutí a hodnot. Do oblasti aplikované etiky spadá lékařská etika, právní etika a také žurnalistická etika. Někteří autoři aplikovanou etiku jednotlivých oborů označují jako etiku profesní.¹

Během svého produktivního věku člověk vykonává určitou profesi, se kterou souvisí odborná způsobilost. Kromě této způsobilosti se od něho při vykonávání povolání očekává také jisté chování, které je pro toto povolání typické. Tato pravidla chování se označují jako profesní etika, která je součástí aplikované etiky a reflektuje etické aspekty problémů, které vznikají v rámci určitých povolání. Profesní etika se věnuje hlavně etickým normám a hodnotám a jejich dodržování v konkrétní profesi.²

Jednoduše řečeno: „Profesní etika je soubor pravidel a norem, jimiž se řídí vykonavatelé určitého povolání.“³ Důležitá je hlavně pro profese, které rozhodují například o životě a osudech lidí, nebo které jsou řazeny mezi takzvané prestižní profese a jejichž počínání je společností bedlivě pozorováno. Mezi takové profese patří hlavně lékaři a právníci. Do rukou lékařů vkládáme své zdraví a k tomu, abychom jim důvěřovali, slouží lékařská etika, která je kodifikovaná už v Hippokratově přísaze. Vědomí o kodexu, kterým se mají lékaři řídit při vykonávání svého povolání, v nás vzbuzuje pocit jistoty a důvěry. „Stejným způsobem »zaručuje« právníká etika

¹ Václav Moravec, *Etika a česká média*, In *10 let v českých médiích*, s. 50, 51.

² Helena Janotová a kol., *Profesní etika*, s. 9, 17.

³ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 54.

diskurz spravedlnosti, legitimizuje práci v oblasti práva jako hodnou úcty a objektivní, i když to někdy znamená obhajobu vraha dítěte.“⁴

Normy a hodnoty profesních etik se většinou odvozují z obecných mravních norem a jsou doplněny o specifika, která se týkají jednotlivých povolání.⁵ „V mnohých profesích se v podstatě eticky po člověku nežadá nic jiného než běžný průměr »občanských« ctností. V některých profesích se ale naopak žádají věci, které jsou v občanském životě považovány za nemorální. Jedná se zejména o takzvaná represivní povolání, jako je např. voják, policista, ale třeba taky soudce a do jisté míry i učitel. Voják musí umět profesionálně zabít, policista musí umět účinně způsobit bolest. Soudce musí být profesionálně nemilosrdný.“⁶

Díky postupné dělbě práce ve starověku se profese stala pro člověka symbolem určitého statutu. Ve vrcholném středověku se profese stala kritériem, podle kterého se určovalo sociální postavení člověka, což trvá v podstatě dodnes. Proto lidé museli začít dbát o čest a dobrou pověst svého zaměstnání, a to prostřednictvím cechů – stavovských organizací, které měly na starosti hlavně tři věci:

- „Dohlížet na kvalitu vstupujících členů, čili řídit proces profesně etické přípravy. Cech určoval co musí učeň umět, aby mohl složit učňovské zkoušky, kolik »zahraničních stáží« musí absolvovat tovaryš, než bude moci přistoupit k mistrovským zkouškám, a konečně, co musí umět mistr.“⁷
- Hlídat i mistry (protože i mistr může udělat ve svém oboru chybu), aby špatně vykonaná nebo nepoctivá práce jednoho mistra nevrhala špatné světlo na celý stav. Cech měl z tohoto důvodu stanovená pravidla jak eliminovat nežádoucí chování a naopak podporovat chování žádoucí. Tomuto přístupu dnes říkáme profesně etická samoregulace.⁸
- „Omezovat konkurenci. Cechy určovaly ceny, i to, kolik řemeslníků smí v daném městě provozovat příslušnou živnost. Dnes tyto praktiky

⁴ B. McNair, *Sociologie žurnalistiky*, s. 67.

⁵ Helena Janotová a kol., *Profesní etika*, s. 17.

⁶ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 54, 55.

⁷ Tamtéž, s. 49.

⁸ Tamtéž, s. 49.

pokládáme z hlediska moderní etiky hospodářství za nemorální. Označujeme je za kartelové dohody či korporativní praktiky a necháváme je hlídat Úřadem pro hospodářskou soutěž či Antimonopolním ministerstvem.⁹

Dodržování profesních etik bylo ze strany cechů vynucováno a došlo-li k porušení etiky, zakročil cech prostřednictvím sankcí. Pokud jedinec poškodil dobré jméno svého cechu tím, že porušil pravidla, cech mu odejmul cechovní práva, což mělo za následek ekonomickou likvidaci provinilce.¹⁰

Řada profesních asociací a komor pečuje o dobrou pověst a zvyšování prestiže svého povolání i nadále, a to dvěma již osvědčenými způsoby:

- Dozorem nad kvalitou profesně etické přípravy nebo formou systému atestací a certifikátů.¹¹
- Profesně etickou samoregulací prostřednictvím nepsaných i psaných pravidel v podobě profesních standardů a etických kodexů, jejichž dodržování mají na starosti různé komise a ombudsmani.¹²

⁹ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 49, 50.

¹⁰ Helena Janotová a kol., *Profesní etika*, s. 16.

¹¹ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 50.

¹² Tamtéž, s. 50.

3. ŽURNALISTICKÁ ETIKA

Žurnalistická etika, nebo také etika médií, se dnes ve světě vyučuje jako samostatný předmět na vysokých školách, a stává se také předmětem odborného bádání. Zaměřují se na ni teorie masové komunikace, mediální studia a dalších oborů, které mají co dočinění s médii a žurnalistikou.

U nás se žurnalistické a mediální etice věnuje Svatava Navrátilová Ph.D. z katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU v Brně a PhDr. Václav Moravec, který vyučuje na katedře mediálních studií a žurnalistiky FSV UK.

K problematice mediální a žurnalistické etiky se u nás často vyjadřuje řada odborníků (př.: Barbora Osvaldová, Josef Musil, Jaroslav Bartošek, Milan Šmíd, a další) a novinářů (př.: Karel Hvizďala, Petr Bílek, Ondřej Neff, Petr Šabata, a další), kteří publikují své elaboráty na stránkách časopisů o médiích (Mediažurnál, Revue pro média, Media Studies, KMIT, ...).¹³

Za nezbytné považují odlišit pojmy žurnalistická etika a mediální etika. Pojem žurnalistická etika se dotýká etiky určité profese, a to profese píšících novinářů, korektorů, moderátorů a dalších, kteří se podílejí na vzniku žurnalistických komunikátů. Mediální etiku můžeme chápat jako pojem nadřazený etice žurnalistické. Týká se médií jako institucí, či spíše jako obchodních firem, a upravuje vztahy s ostatními institucemi, sociálními systémy a firmami. Má tak tedy blízko k etice podnikatelské a k chodu firem.

Žurnalistická etika v sobě zahrnuje soubor psaných i nepsaných norem, které se uplatňují v žurnalistické profesi. Spadají sem hlavně etické kodexy přijaté různými organizacemi a jednotlivými redakcemi. Tyto kodexy novinářům dávají návod jak se rozhodovat v etických otázkách, které musí díky své profesi řešit den co den.

Žurnalistika je profese, jejímž úkolem je vytvářet pravdivý obraz světa, ve kterém žijeme a tento obraz zprostředkovávat ostatním lidem – publiku. Aby lidé novinářům věřili, je tedy potřeba nějakého prostředku, který v nich bude vzbuzovat důvěru v to, co si přečtou v novinách, popřípadě shlédnou v televizi. A tímto prostředkem je právě žurnalistická etika se všemi svými kodexy a směrnicemi.

¹³ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 82, 83.

Novináři tak „musí pracovat podle jednotného kodexu chování, který zaručuje jejich bezúhonnost, důvěryhodnost, a tudíž i jejich status informátorů o »pravdě«.“¹⁴ Pokud novináři berou etické standardy vážně a dodržují je, má to samozřejmě vliv na výslednou podobu a obsah komunikátů.

Novináři se ve své profesi často dostávají do eticky vypjatých situací, kdy dochází ke střetu různých hodnot a principů. V těchto případech je člověk zpravidla nucen volit mezi dvěma zly.¹⁵ Vzniká tak soubor ožehavých témat, mezi která patří: Střet zájmů, porušení práva na soukromí a ochranu osobních údajů, právo na ochranu informačních zdrojů, úplatky a korupce, plagiátorství, podvody, nepravdy, lži, manipulace, klamání, výmysly,

Etické problémy, se kterými se novinář při výkonu své profese může setkat, lze rozdělit do těchto oblastí:

- 1. Narušování soukromí** - nastává, když novináři porušují právo na ochranu soukromí jednotlivců nebo skupin. S tímto případem se setkáváme v komunikátech o obětech trestných činů a ve zprávách ze života celebrit. Můžeme sem zahrnout i případy nedodržování principu presumpce nevinny.
- 2. Střet zájmů** - objevuje se nejčastěji při posuzování práce novináře s jeho mimopracovními aktivitami. Máme na mysli politickou kariéru novináře, poradenskou činnost novináře pro politiky nebo podnikatele, atd.
- 3. Úplatky** – rozumí se jimi hlavně finanční a hmotné výhody, které jsou nabízeny novinářům při vykonávání jejich práce. Peníze nebo dárky dávají především ty subjekty, které na základě obdarování očekávají od novinářů příznivé zpravodajství.
- 4. Klamání** – sem spadají takové novinářské postupy, které mohou klamat např. čtenáře. Příkladem klamání může být i situace kdy se novinář vydává za někoho kým není.
- 5. Osobní účast na zprávě** – v krizových situacích se může stát, že se novinář přesune z role nezájatého pozorovatele do role přímého

¹⁴ B. McNair, *Sociologie žurnalistiky*, s. 67.

¹⁵ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 86.

účastníka zprávy. Může být např. svědkem dopravní nehody, účastníkem válečného konfliktu, apod. V takových případech se může objevit etická otázka, zda má novinář natáčet televizní reportáž, nebo pomoci obětem nehody. Další problém osobní účasti je následné emotivní, zaujaté podání zprávy.

- 6. Plagiátorství** – převzetí cizích textů a vydávání je za vlastní. Velmi často dochází k přebírání zpravodajských a publicistických námětů, aniž by bylo uvedeno, které médium se tématu věnovalo jako první. To se týká především elektronických médií, jako je idnes.cz, aktuálně.cz a novinky.cz. V některých případech lze také velmi obtížně rozlišit mezi opisováním a rešerší. Literární kritik Wilson Mizner ironicky poznamenal: „Když opisuješ od jednoho autora, je to plagiát; když opisuješ od mnoha, je to rešerše.“¹⁶

„Jsou ale i témata, o kterých se v etických kodexech moc nemluví, i když se s nimi v žurnalistické praxi setkáváme.“¹⁷ Uvádějí se hlavně tyto dva příklady:

- 1) Novinářská řízená provokace – Jde o navození inscenované situace, ve které má být přistihnuta osoba nebo skupina osob při neetickém a zločinném jednání. Tato provokace je zaměřena především na osoby veřejně činné a veřejnosti velice dobře známé.
- 2) Whistleblowing (udavačství) – Takto je označována situace, kdy management určité firmy či organizace nejedná eticky a ke stejnému chování nutí své zaměstnance. Zaměstnanec, který s počínáním firmy nesouhlasí, tímto způsobem poukazuje na nepravosti, kterých se vedení firmy dopustilo. Svým jednáním však sám porušuje etické normy, jelikož se dopouští udavačství a nekolegiálního chování.¹⁸

Několik příkladů z historie

- V průběhu 19. století se lidé začínají na tisk dívat s despektem a nedůvěrou. Důvodem těchto negativních pocitů byl nedostatek zodpovědnosti na straně novinářů při tvorbě textů a snaha o podbízení

¹⁶ Cit. podle: Václav Moravec, *Etika a česká média*, In *10 let v českých médiích*, s. 53.

¹⁷ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 87.

¹⁸ Tamtéž, s. 87.

se čtenáři. Začíná se tak diskutovat o etice v žurnalistické profesi a vytvoření etických norem, které by novinářům opět navrátily tvář.

- V roce 1918 vychází ve Francii Charta novináře.
- V roce 1926 vyšel etický profesní kodex v USA.
- V roce 1947, opět v USA, vychází zpráva Komise pro svobodu tisku, která se soustřeďuje na princip svobody tisku a princip společenské zodpovědnosti tisku.
- V roce 1952 vzniká Mezinárodní federace novinářů založená novinářskými organizacemi USA a zemí západní Evropy.
- V roce 1954 Mezinárodní federace novinářů přijala etický kodex nazvaný Deklarace principů novinářského chování.

Žurnalistická etika v ČR

V Československu před rokem 1989 existoval oficiální Kodex stranického žurnalisty, který kladl důraz na loajalitu, ideovost a lidovost. Tento kodex byl zcela v souladu s tehdejší režimem a jeho ideologií. Po roce 1989 se stal tisk zcela svobodným a dlouho si nikdo nechtěl připustit, že by pro něj mohly existovat nějaké směrnice a omezení. „Média a novináři existující více než čtyřicet let v autoritářské (resp. totalitní) společnosti chápali každou normativní regulaci (včetně principu samoregulace) jako omezování slova a médií. Svoboda slova – a pokud možno její co nejširší vymezení – byla hlavním principem, kterým žurnalisté v té době argumentovali.“¹⁹

„Od roku 1994 se z různých grémií Evropské unie ozývají doporučení, aby na národní úrovni vznikaly etické kodexy pro média i žurnalisty.“²⁰ 27. září 1995 schválila Rada ČT Statut ČT, jehož součástí se stal také Kodex ČT. Česká televize tak byla prvním českým médiem, které se po listopadu 1989 začalo zabývat etickou otázkou médií. „První kodex ČT obsahoval zásady tvorby televizního programu, pasáže o etice žurnalistiky a o zařazování materiálů zobrazujících násilí.“²¹ V tomto obsahu byl zakotven princip odpovědnosti a povinnosti vést dělicí čáru mezi zprávami

¹⁹ Václav Moravec, *Etika a česká média*, In *10 let v českých médiích*, s. 53.

²⁰ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 89.

²¹ Václav Moravec, *Etika a česká média*, In *10 let v českých médiích*, s. 53.

a názory. Od roku 1995 funguje v ČT Etický panel, který byl ustanoven na základě Kodexu ČT a je poradním orgánem vedení České televize. Jeho úkolem je „přijímat stanoviska k eticky sporným aspektům pořadů České televize.“²²

18. července 1998 vydal Syndikát českých novinářů Etický kodex novináře. Tento kodex je závazný pro členy Syndikátu a řídí se jím i Komise pro etiku, která byla při této organizaci zřízena.

V říjnu roku 1998 časopis Týden na svých stránkách zveřejnil (jako první tištěné médium u nás) svůj etický kodex. Tento kodex ve svém obsahu kladl důraz hlavně na přesnost, nestrannost, nepředpojatost, různost – z hlediska hlasu menšin, respektování práva jednotlivce na ochranu soukromí, otevřenost, konflikt zájmů, atd.

Další kodexy českých deníků se začaly objevovat až po roce 2000: Hospodářské noviny (leden 2002), Mladá fronta Dnes (březen 2002), Vltava – Labe - Press (říjen 2004).

²² *Kodex České televize*, dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/kodex/index.php>>

4. PROČ A K ČEMU SE VYTVÁŘÍ ETICKÉ KODEXY

Etické kodexy jsou součástí profesně etické samoregulace, která představuje jednu ze tří složek regulace výkonu povolání.

Regulace výkonu povolání

Prvním způsobem, kterým se dá kontrolovat kvalita výkonů a fungování určité profese, je **kontrola shora**. Jde o kontrolu prostřednictvím psaných zákonů na jejichž dodržování dohlíží veřejné instituce, a to především státní úřady a soudy. Žurnalistická profese je státem regulována shora prostřednictvím např. Telekomunikačního úřadu, Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, atd. Dále tu jsou právní předpisy a normy týkající se přímo médií - zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, tiskový zákon, zákon č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání, zákon č. 517/1992 Sb. o České tiskové kanceláři, zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi, zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu. V případě porušování zákonů existuje systém vymahatelných sankcí.

Druhým způsobem regulace výkonu povolání je **kontrola zdola**. Jde v podstatě o kontrolu svobodným trhem, kontrolu spotřebiteli. Zákazníci (klienti, publikum) mají možnost si volit takové zprostředkovatele služeb, kteří jim vyhovují a poskytují kvalitní služby v rámci své profese. Pokud firma vyrábí výrobek, se kterým lidé nejsou spokojeni, automaticky přejdou k jiné firmě, která vyrábí tentýž výrobek, ale kvalitněji nebo levněji, zkrátka podle jejich představ. Stručně řečeno: „Kdo je ve svém povolání neschopný a nebo nepoctivý, bude bojkotem přiveden ke krachu“.²³ Kontrola svobodným trhem selhává pouze v případech, je-li konkurence příliš malá, nebo příliš velká.

Třetím způsobem regulace povolání je pak již zmíněná **profesní sebekontrola - profesně etická samoregulace**. Nástrojem této regulace jsou různé profesní organizace, komory, svazy, atd. Dále pak jde hlavně o etické komise, etické kodexy a případové

²³ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 57.

studie. Vedle profesních organizací, kodexů, apod. existuje také regulace pomocí širšího intelektuálního pole. Jde většinou o kritickou reflexi ze strany expertů v daném oboru nebo ze strany poučených laiků.

Etické kodexy

Smyslem etických kodexů je uchopení základních hodnot dané profese a vymezení pravidel, která nasměrují vykonavatele profese k žádoucím formám chování a umožní mu se lépe rozhodovat v krizových a konfliktních situacích, do kterých se může dostat při výkonu svého povolání.

Etické kodexy formulují, co je a co není etické, formulují zásadní pravidla profesního chování. „Jde o soubor konkrétních pravidel, která vycházejí z tradičních stavovských hodnot, profesních ctností či principů organizace a vymezují všeobecně respektovaný standard profesionálního jednání.“²⁴ Pomáhají také formovat vědomí zodpovědnosti a spoluzodpovědnosti za důsledky svého profesního chování. Kodexy mohou fungovat i jako štít, který chrání zaměstnance před přehnanými a neetickými požadavky nadřízených, popřípadě i zákazníka. „Tím, že kodex vymezuje standardní povinnosti, ale i práva vykonavatele povolání, snímá z pracovníka pocity výčitek svědomí za to, že někdy může a musí odmítnout vykonat to, co jde nad rámec jeho tzv. deontologického kodexu (souboru povinností).“²⁵

Etické kodexy mají převážně písemnou podobu a „sehrávají i významnou úlohu v prezentaci podniku směrem ven, která je součástí public relations (vztahů s veřejností)“²⁶. Signalizují tak, že profese, popřípadě firma apod. se starají o zvyšování své profesní prestiže, usilují o etické chování a dobrou pověst. To vše zvyšuje důvěru v danou profesi či firmu.

Kodexy sice nemají právní platnost, ale jejich dodržování je závazné a porušení může být svým způsobem sankcionováno. Jde především o morální sankce jako je napomenutí, kárné řízení, dočasné suspendování, popřípadě krajní trest – vyloučení z profesní asociace.

²⁴ Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 57.

²⁵ Tamtéž, s. 58.

²⁶ Helena Janotová a kolektiv, *Profesní etika*, s. 18.

V odborné literatuře se můžeme setkat s různými typy etických kodexů. A. S. Luknič (představitel podnikatelské etiky) rozlišuje tři typy kodexů podle ambicí:

- Aspirační kodexy – vyjadřují ideály, ke kterým by se mělo směřovat.
- Výchovné kodexy – pokyny jak se k ideálům dopracovat.
- Regulační kodexy – soubor pravidel profesního chování, základ řešení stížností²⁷.

Kodexy se také mohou rozdělovat podle subjektů, kterých se týkají. Můžeme tak rozlišovat profesní kodexy (lékaři, právníci, učitelé, ...), odvětvové kodexy (pro bankovníctví, reklamu, pojišťovnictví, ...) a podnikové kodexy (vytvořené konkrétním podnikem pro svou vnitřní potřebu).²⁸

²⁷ Cit. podle: Vladimír Šiler, *Etika pro žurnalisty*, s. 61.

²⁸ Helena Janotová a kolektiv, *Profesní etika*, s. 19.

5. ETICKÝ KODEX NOVINÁŘE

V prosinci roku 1994 se v Praze konala Evropská konference o politice hromadných sdělovacích prostředků. Výsledkem této konference byla deklarace, která v bodě 11c uznala, že „*novináři mají právo přijímat své vlastní samoregulační normy např. ve formě etického kodexu.*“ „V rezoluci č. 2 této konference se říká, že kodexy chování mají být »dobrovolně přijaty a dobrovolně uplatňovány« a že »výkon novinářského povolání je založen zejména na základním právu na svobodu projevu, zaručenou článkem č. 10 Evropské konvence o lidských právech«.²⁹

Řada evropských demokratických zemí po této konferenci (nebo některé již dříve) přijala kodexy, které upravují chování novinářů a různým způsobem se snaží sladit práva a svobody novinářů s právy a svobodami občanů. Cílem těchto kodexů je, aby se tato práva a svobody nedostaly do konfliktů. Kodexy také mají v novinářích vzbuzovat odpovědnost za jejich činnost.³⁰

Na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracoval Syndikát novinářů České republiky, nejpočetnější profesní a stavovská organizace žurnalistů v ČR, **Etický kodex novináře**, který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české i moravské novináře a to bez ohledu na jejich členství v syndikátu. Kodex byl přijat jako otevřený dokument valnou hromadou Syndikátu novinářů ČR dne 18. 6. 1998 a na návrh Komise pro etiku při Syndikátu novinářů jej aktualizovala správní rada dne 25. 11. 1999.³¹ Etický kodex novináře je rozdělen do tří částí:

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace

– Tato část zavazuje novináře zveřejňovat jen ty informace, jejichž původ je znám. Upozorňuje se zde na povinnost odlišovat fakta od osobních názorů. Zapovězeno je používání nepoctivých prostředků k získávání informací, fotografií nebo dokumentů. Kodex upozorňuje,

²⁹ Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z < http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

³⁰ Tamtéž

³¹ Tamtéž

že „Nepoctivost prostředků je přitom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.“³²

2. Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice – V této části je obsažena teze, že novináři jsou odpovědni veřejnosti. „Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita.“³³ Upozorňuje se zde na osobní odpovědnost novináře za všechny jeho zveřejněné materiály. Definován je střet zájmů, zákaz přijímání úplatků, atd.

3. Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu médií – Závěrečná část kodexu se zaměřuje na ochranu zdroje informací, dodržování presumpce nevinny, respektování soukromí osob, upozorňuje na nepřipustnost plagiátorství, atd.³⁴

Etický kodex novináře v plném znění jak je dostupný na stránkách Syndikátu novinářů ČR:

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace

Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl.17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:

- a. zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovázet nezbytnými výhradami,
- b. respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- c. dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- d. hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií,
- e. neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- f. nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
- g. odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
- h. odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
- i. přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,

³² Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z < http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

³³ Tamtéž

³⁴ Václav Moravec, *Etika a česká média*, In *10 let v českých médiích*, s. 55.

- j. nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

2. Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice

Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:

- a. nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,
- b. vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,
- c. nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- d. nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- e. nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- f. nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- g. nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- h. nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb.

3. Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu medií

Z tohoto hlediska je novinář povinen řídit se těmito požadavky:

- a. nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena,
- b. jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže,
- c. respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí,
- d. dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení,
- e. považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby,
- f. kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně,
- g. novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny,
- h. nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace,
- i. při reprodukci jakéhokoli textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu,
- j. plagiát se zásadně zakazuje.

6. KOMPARACE ETICKÉHO KODEXU NOVINÁŘE S DALŠÍMI ETICKÝMI KODEXY NOVINÁŘŮ

Deklarace principů novinářského chování

Druhý světový kongres Mezinárodní federace novinářů, konaný v Bordeaux (Francie) ve dnech 25. - 28. dubna 1954, schválil tuto deklaraci, která byla upravena 18. světovým kongresem Mezinárodní federace novinářů, konaným v Helsingoru (Dánsko) ve dnech 2. - 6. června 1986. Tato mezinárodní deklarace se vyhláší jako norma profesionálního chování novinářů, kteří se věnují sbírání, předávání, rozšiřování a komentování zpráv a informací a popisováním událostí³⁵.

Deklarace obsahuje celkem 9 bodů, ve kterých můžeme najít mnoho společného s Etickým kodexem novináře Syndikátu³⁶ a jednoduše srovnávat bod po bodu.

1. Respektování pravdy a práva veřejnosti na pravdu je první povinností novináře, podobně jako v EKN v bodě 1b³⁷. Deklarace na rozdíl od EKN přímo definuje respektování pravdy a práva veřejnosti jako první povinnost novináře.

2. Při plnění této povinnosti budou novináři vždycky hájit principy svobody a při čestném sbírání a vydávání zpráv i právo na upřímný komentář a kritiku. Zde můžeme objevit paralelu se dvěma body EKN – 1d³⁸ a 1j³⁹. Zajímavé je, že Deklarace uvádí pouze slovo svoboda, tedy míní svobodu obecně, zatímco EKN (viz. bod 1d) hovoří přímo o svobodě tisku a médií.

³⁵ *Deklarace principů novinářského chování* (překlad), dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/1/3/208/syndikat/deklarace>>

³⁶ Dále jen EKN

³⁷ Respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky.

³⁸ Hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií.

³⁹ Nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

3. *Novinář bude přinášet zprávy pouze v souladu s fakty, jejichž původ je znám. Novinář nebude potlačovat základní informace ani falšovat dokumenty.* První část tohoto bodu je shodná s bodem 1a⁴⁰ EKN, který je obohacen o východisko v případě porušení.

4. *Novinář bude používat pouze čestné metody pro získávání zpráv, fotografií a dokumentů.* Tento požadavek se objevuje v bodě 1j⁴¹ EKN, který je navíc doplněn o zneužívání dobré víry člověka a posuzování nepoctivých prostředků k získávání informací v souvislosti s veřejným zájmem.

5. *Novinář udělá vše pro to, aby upřesnil každou vydanou informaci, o které se zjistí, že škodlivě nepřesná,* což přímo odpovídá bodu 3a⁴² EKN.

6. *Novinář bude dodržovat profesionální tajemství s ohledem na zdroj informace, získané důvěrně.* O zdroji informací se hovoří v bodě 3b⁴³ EKN, avšak poněkud jasněji a přesněji než v Deklaraci. V EKN je zdůrazněno přání zdroje a profesionalita novináře i přes případné potíže, které by ho mohly postihnout z důvodu utajování zdroje informací.

7. *Novinář si bude vědom nebezpečí diskriminace, která bude mít, mezi jiným, ve svém základě rasové, sexuální, sexuálně orientované, jazykové, náboženské, politické nebo jiné důvody a národnostní či sociální původ.* Problém diskriminace řeší bod 3h⁴⁴ EKN, který na rozdíl od Deklarace, jež žádá novináře, aby si byli vědomi nebezpečí diskriminace, EKN přímo zakazuje ztvárňovat náměty, které by k diskriminaci podněcovaly. Deklarace na rozdíl od EKN uvádí více oblastí, kterých by se diskriminace mohla dotknout.

⁴⁰ Zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami.

⁴¹ Nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

⁴² Nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena.

⁴³ Jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže.

⁴⁴ Nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace.

8. *Novinář bude považovat za vážný profesionální přestupek plagiátorství, zlovolné zkreslení skutečnosti, pomluvu, urážku na cti, křivé obvinění, nepodložené obvinění, přijetí jakékoliv formy úplatku s ohledem na publikování nebo potlačení zpráv a informací.* Tento bod shrnuje v podstatě tři body EKN – 2c⁴⁵, 3e⁴⁶ a 3j⁴⁷, přičemž pomluva a překrucování skutečnosti je podle EKN považováno za nejzávažnější profesionální chybu.

9. *Novináři hodní tohoto jména budou považovat za svou povinnost věrně dodržovat výše uvedené principy. Podle obecného zákonodárství každé země bude novinář v profesionálních záležitostech uznávat pouze jurisdikci kolegů s vyloučením jakéhokoliv vměšování vlády či jiných.*

Etický kodex novinářů USA vydaný Společností profesionálních novinářů

Společnost profesionálních novinářů (The Society of Professional Journalists – SPJ) vznikla v roce 1909 pod názvem Sigma Delta Chi. Tato společnost se snaží zdokonalovat a chránit žurnalistickou profesi, podporovat svobodné praktiky žurnalistů a podněcovat k vysoké úrovni etického chování. SPJ se snaží podporovat také mladé žurnalisty. Jejím hlavním posláním je ochraňovat první dodatek, který zaručuje svobodu slova a tisku.

Kodex amerických novinářů ve svém obsahu upravuje čtyři důležitá témata vztahující se k etice žurnalistiky – Zjišťování pravdy a informování o ní, minimalizace škod, nezávislost a odpovědnost. V případě tohoto kodexu nelze při porovnávání s EKN postupovat jako v případě Deklarace a srovnávat bod po bodu. Každé téma je proto shrnuto v celek a uvedeno, jaké principy jsou shodné s EKN a co americký kodex obsahuje oproti EKN navíc.

⁴⁵ Nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace.

⁴⁶ Považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby.

⁴⁷ Plagiát se zásadně zakazuje.

Zjišťování pravdy a informování o ní

Tato pasáž, jak název napovídá, upravuje etické chování novinářů při získávání informací a jejich zprostředkování publiku. Stejně jako EKN apeluje na přesnost a původ informací, neodchylování se od pravdy a nepřekrucování pravdy. Vyloučeno je též plagiátorství a diskriminace.

Dále se navíc uvádí nutnost označení montáže, fotografické ilustrace, analýz, komentářů a inzerce, aby nedošlo k matení příjemce. Důraz se klade hlavně na možnost vyjádřit se i těm, kteří ji obvykle nemají; otevřenou výměnu názorů a publikování i těch informací, které nemusí být populární. Cílem je poskytnout veřejnosti co nejvíce informací ze všech oblastí lidského života. Při získávání informací mají být američtí novináři čestní, spravedliví a odvážní.

Minimalizace škod

Podobnost této části kodexu s EKN je v bodě 3f⁴⁸ EKN, který svým způsobem shrnuje celou tuto pasáž.

Důležité je citlivé jednání s dětmi a lidmi postiženými tragédií. Je třeba opatrnosti při identifikaci nezletilých pachatelů a obětí sexuálních zločinů. Novinář by měl projevovat dobrý vkus a nepodbízet se senzácím.

Nezávislé jednání

Nezávislost v případě amerického kodexu z velké části spočívá stejně jako v případě EKN v požadavku nepřijímat žádné hodnotné dary, úplatky apod. z důvodu možného ovlivnění činnosti novináře ve smyslu zatajení informací, nadržování jedné straně, apod. Nezávislost tohoto ražení je popsána v bodech 2c⁴⁹, 2d⁵⁰ a 2f⁵¹ EKN.

⁴⁸ Kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnázi nebo osobní tísně.

⁴⁹ Nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace.

⁵⁰ Nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy.

⁵¹ Nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity.

Američtí novináři si mají dále dávat pozor na zdroje, které poskytují informace za výhody a peníze. Mají také zveřejňovat i nevyhnutelné konflikty a vyloučit konflikty zájmů.

Přiznání odpovědnosti

Tato stať má jen jednu shodu s EKN, a to v napravování chyb. Jinak vybízí novináře k odhalování neetických praktik novinářů a sdělovacích prostředků a k povzbuzování veřejnosti, aby podávala stížnosti na sdělovací prostředky.

Britský novinářský kodex vydaný Britskou tiskovou radou

Britský kodex se věnuje 18 tématům, která se dotýkají etického chování novinářů. Při srovnávání s EKN se dá postupovat stejně jako v případě amerického kodexu. Najdeme zde mnoho témat, ke kterým se EKN vůbec nevyjadřuje. Jde o témata, která se často označují jako ožehavá.

Přesnost

Přesnost britských novinářů má mnoho společného s EKN. Opět je odmítána nepřesnost informací a zavádějící nebo zkreslující zprávy. V případě porušení přesnosti a zveřejnění nepřesného nebo zavádějícího tvrzení musí stejně jako v případě EKN dojít k nápravě.

Britský kodex se navíc věnuje omluvě, která má být zveřejněna, pokud je přiměřená, a žalobě pro pomluvu, o jejímž průběhu musí britská periodika informovat čestně a přesně.

Příležitost odpovědět

Odpověď EKN neřeší. Britský kodex oproti tomu poskytuje možnost odpovědět na nepřesnost všem jednotlivcům a organizacím, které o to důvodně požádají.

Komentáře, domněnky, fakta

Noviny musí jasně rozlišovat mezi komentáři, domněnkami a fakty. Podobně se vyjadřuje i EKN v bodě 1f⁵², kdy vydávání domněnky za fakt je nepřipustné.

Soukromí *

Problém soukromí řeší i EKN a to v bodě 3c⁵³ - soukromí je třeba respektovat. Britský kodex tento bod dále specifikuje a doplňuje. Nemělo by docházet k obtěžování a prozkoumávání soukromého života osoby bez jejího souhlasu. Neetické je také používání dálkových fotoobjektivů k zhotovení fotografií osob na soukromých místech bez jejich souhlasu.

Odposlouchávací zařízení *

O odposlouchávání není v EKN ani zmínka. Můžeme ho ale zařadit mezi nepoctivé prostředky získávání informací, o nichž se zmiňuje bod 1j⁵⁴, jelikož britský kodex říká, že novináři nemají získávat materiály použitím tajných odposlouchávacích prostředků. Pokud je tedy odposlouchávání označeno za tajné, znamená to, že odposlouchávaná osoba o tom neví a tím pádem to není zrovna čestný způsob získávání informací.

Nemocnice

V tomto bodě je upraven přístup novinářů do nemocnic. Novináři a fotografové se musí identifikovat odpovědnému pracovníkovi a získat povolení ke vstupu do neveřejných prostorů nemocnice. Zmínka je i o dotazování se na osoby v nemocnicích a podobných institucích. Svým způsobem jde vlastně o respektování soukromí specifikované na nemocnice a podobná zařízení. EKN pouze respektuje soukromí osob a nijak ho nespécifikuje v rámci nemocničních zařízení jako britský kodex.

⁵² Nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat.

⁵³ Respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.

⁵⁴ Nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

Nesprávné představení se *

Novinář nemá získávat informace pomocí nesprávného představení se nebo úskokem. Klamné identifikování vlastní osoby a úskok můžeme označit za způsob nepoctivého získávání informací, stejně jako odposlouchávací zařízení (viz výše).

Obtěžování *

Novináři nemají získávat informace a záběry pomocí zastrašování a obtěžování. Nemají se také dotazovat jedinců a zdržovat se na jejich majetku poté, co byli požádáni aby této činnosti zanechali. Tento bod lze opět zařadit mezi nepoctivé způsoby získávání informací.

Placení za články *

Placení za články je v tomto bodě myšleno jako placení svědkům probíhajícího trestního procesu za informace, které se tohoto procesu týkají. Takové jednání můžeme opět zařadit mezi nepoctivé způsoby získávání informací.

Obtěžování při zármutku nebo šoku

Pokud je dotazovaný postižen zármutkem nebo je v šoku, je třeba k němu přistupovat se sympatiemi a diskrétností. Jak se píše v EKN v bodě 3f⁵⁵ novinář nesmí dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně, což v případě zármutku a šoku lze snadno.

Nevinní, příbuzní a přátelé

Tisk by měl odmítnout identifikovat příbuzné a přátele osob odsouzených nebo obžalovaných z nějakého trestného činu. Důvod nalezneme v bodě 3d⁵⁶ EKN - je jím presumpce nevinny.

⁵⁵ Kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně.

⁵⁶ Dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení.

Dotazování se a fotografování dětí

Podle této pasáže novináři nemají dělat rozhovory a fotografie dětí mladších 16 let bez souhlasu rodičů nebo jejich zákonných zástupců. Pokud jde o fotografování dětí ve škole, je potřeba souhlasu představitelů školy. K rozhovorům s dětmi o věcech, které se týkají péče o dítě, je taktéž potřeba souhlasu rodičů nebo zákonných zástupců. Jak lze pochopit z bodu 3c⁵⁷ EKN, důvodem je, že děti nemusejí být schopny pochopit následky svých výpovědí.

Děti v sexuálních případech

Tato pasáž v podstatě zakazuje identifikovat dítě mladší 16 let, které se stalo obětí nebo svědkem sexuálního útoku. K takovýmto případům se EKN nevyjadřuje a stěží můžeme hledat body EKN, do kterých by se tyto případy daly zahrnout. Mohli bychom to brát jako respektování soukromí (podle bodu 3c⁵⁸ EKN) nebo osobní tíseň (podle bodu 3f⁵⁹ EKN), ale bylo by to až moc zobecněné a alibistické. Nepřítomnost tohoto bodu v EKN považuji za hrubý nedostatek.

Oběti zločinu

Jde hlavně o oběti sexuálních útoků, které tisk nemusí identifikovat. Svým způsobem to lze považovat opět za ochranu soukromí a osobní tíseň, ale naskakují mi zde tytéž výhrady jako v předešlém bodě. Je-li obětí sexuálního útoku dítě, netřeba váhat o jeho identifikaci (respektive ne-identifikaci). V případě dospělých obětí je na zralé úvaze novináře jak zhodnotí okolnosti případu a psychický stav oběti a následně oběť identifikuje nebo ne.

Diskriminace

Diskriminaci britský kodex řeší obdobným způsobem jako EKN v bodě 3h⁶⁰.

⁵⁷ Respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.

⁵⁸ Respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.

⁵⁹ Kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnázi nebo osobní tísně.

⁶⁰ Nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace.

Finanční novinářství

Zde je jasná paralela s bodem 3g⁶¹, přičemž v případě britského kodexu se tento bod týká hlavně novinářů, kteří se věnují finanční oblasti, zejména akciím a cenným papírům.

Důvěrné zdroje

Ochrana důvěrného zdroje informací je pro britské novináře morální povinnost. V bodě 3b⁶² EKN novináři chrání svůj zdroj informací pouze, když o to požádá.

Veřejný zájem

Britský kodex v rámci veřejného zájmu povoluje výjimku v bodech označených *.
*.
Když se redakce odvolává na veřejný zájem, je třeba vysvětlit a prokázat, jak bylo veřejnému zájmu poslouženo. V EKN je udělena výjimka ve prospěch veřejného zájmu pouze v bodě 3f⁶³.

Etický kodex časopisu Týden

Časopis Týden vydal jako první tištěné médium svůj etický kodex v říjnu roku 1998. Autoři při jeho tvorbě vycházeli z etických kodexů evropských a amerických médií, hlavně z amerického kodexu Společnosti profesionálních novinářů. Kodex časopisu Týden se zabývá deseti etickými problémy, ke kterým se vyjadřuje, nastiňuje požadované etické chování a uvádí otázky, které by si měl novinář klást při své práci. Při komparaci s EKN se dá postupovat jako v případě amerického a britského kodexu.

⁶¹ Novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny.

⁶² Jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže.

⁶³ Kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnázi nebo osobní tísně.

Přesnost

Hlavním cílem redakce časopisu Týden je pravdivost, které se podle jejich kodexu dosáhne využitím „všech dostupných důvěryhodných zdrojů informací“⁶⁴. V případě, že se redakce dopustí chyby, je třeba ji opravit – stejně se vyjadřuje i EKN v bodě 3a⁶⁵. Ve výčtu otázek, které si má novinář klást, aby dosáhl pravdivosti, se objevuje např. požadavek ověření informací z několika nezávislých zdrojů, udržení kontextu, správné uvádění jmen, apod. Stejně jako v EKN se i zde objevuje téma diskriminace.

Nestrannost a nepředpojatost

Nestrannosti je přikládán velký význam. Redakce časopisu Týden se snaží přistupovat ke všem tématům (ať už politickým, ekonomickým nebo hospodářským) s neutrálním postojem. Při tvorbě článků je třeba dát prostor k vyjádření všem stranám, nesmí dojít k nadržování jedné straně. I když autor může osobně podporovat např. tu či onu politickou stranu nebo postoj, ve svém textu (pokud nejde o „názorový žánr“) nesmí svůj názor dát najevo. Z toho důvodu je proto třeba vyhnout se expresivnímu jazyku, který svádí k vyjadřování osobního hodnocení a postojů. V případě uveřejnění „názorového žánru“, jako je komentář, musí dojít k jasnému označení. Jak uvádí bod 1c⁶⁶ EKN, je třeba rozlišit fakta od názorů.

Různorodost – hlas menšin

Tato pasáž se vztahuje k předešlému bodu. „Různorodost je nedílnou součástí zásad přesnosti a nestrannosti“⁶⁷, přičemž nestrannost se netýká pouze politických stran, ale i kultury, náboženství, apod. Při nastiňování reality je třeba, aby byl slyšet i hlas menšin, ne jen majoritních společenských skupin.

⁶⁴ *Etický kodex časopisu Týden*, dostupné z <<http://ceskaskola.cz/Files/Download/kodex.htm>>

⁶⁵ Nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena.

⁶⁶ Dbát na rozlišování faktů od osobních názorů.

⁶⁷ *Etický kodex časopisu Týden*, dostupné z <<http://ceskaskola.cz/Files/Download/kodex.htm>>

Soukromí

Kodex časopisu týden stejně jako EKN klade důraz na respektování práva jedince na soukromí. Novinář by měl při své práci zvážit, zda informace týkající se soukromí osoby je pro veřejnost nezbytnou informací a jaké budou následky uveřejnění této informace pro dotčenou osobu.

Fotografie

Na fotografie a jiná grafická zobrazení je třeba podle kodexu časopisu Týden aplikovat stejná pravidla jaká platí pro články. „Fotografie musí pravdivě reprezentovat realitu.“⁶⁸ Pokud se použijí ilustrační fotografie, či montáže, je třeba je patřičně označit, aby nedošlo k matení čtenáře. Fotografie stejně jako psaný text nesmí narušovat soukromí osob, nadřezovat jedné straně, zkreslovat skutečnost nebo vyjadřovat postoje fotografa.

Otevřenost

Otevřenost se v tomto případě týká používání nepoctivých prostředků, jak o nich hovoří EKN v bodě 1j⁶⁹. Kodex časopisu Týden upozorňuje hlavně na skrývání profesní totožnosti a nahrávání telefonních hovorů bez vědomí účastníků. Uvedeny jsou i výjimky, které použití nepoctivých technik povolují – hlavním je veřejný zájem.

Vztah mezi redaktorem a zdrojem informací

O zdroji informací se vyjadřuje EKN v bodě 3b⁷⁰, který se týká utajování zdroje informací. Kodex časopisu Týden utajení zdroje považuje až za krajní variantu přístupu, která se používá pouze v případech, kdy by mohla být ohrožena bezpečnost či postavení zdroje. Je třeba nejprve zjistit důvody, proč zdroj nechce být citován a pokusit se získat informaci z jiného zdroje, který je ochoten být citován.

⁶⁸ *Etický kodex časopisu Týden*, dostupné z <<http://ceskaskola.cz/Files/Download/kodex.htm>>

⁶⁹ Nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

⁷⁰ Jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže.

Konflikt zájmů

EKN v bodě 2b⁷¹ zakazuje novinářům činnost, která by vedla ke konfliktu zájmů. „Z podobných důvodů mají žurnalisté časopisu TÝDEN zakázáno být aktivní v politické straně, pracovat na krátkodobou smlouvu pro vládu, radnice a další organizace s nimi spojené či pro jakoukoli významnou průmyslovou, obchodní nebo finanční společnost.“⁷² Stejně jako v bodě 2c⁷³ EKN mají i novináři časopisu Týden zakázáno přijímat jakékoliv dary.

Plagiátorství

Kodex časopisu Týden stejně jako EKN v bodě 3j⁷⁴ plagiátorství zakazuje a zavrhuje. Navíc dodává otázky, které by si měli novináři klást, aby nedocházelo ke vzniku plagiátů.

Veřejná vystoupení a externí spolupráce

Tento bod zavazuje zaměstnance časopisu Týden všude vystupovat pod svým pravým jménem a hlavičkou časopisu.

Co z komparace vyplývá?

Je jasně vidět, že při tvorbě EKN se hodně vycházelo z Deklarace principů novinářského chování a body Deklarace a EKN se ve velké míře ztotožňují. V případě amerického a britského kodexu je možné si povšimnout, že tyto kodexy, obzvláště britský kodex, hodně vycházejí z dlouholeté praxe a etických problémů, se kterými se novinářská profese během let své existence setkala. Oproti EKN jsou tak lépe specifikovány a rozrůzněny body, které se týkají fotografií, soukromí a nečestných způsobů získávání informací. Řada případů, které mají co do činění se soukromím a nečestnými způsoby získávání informací, má sice paralelu v zákonech, ale rozebrání těchto případů a zařazení do etických kodexů je dobrým způsobem,

⁷¹ Vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů

⁷² *Etický kodex časopisu Týden*, dostupné z <<http://ceskaskola.cz/Files/Download/kodex.htm>>

⁷³ Nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace.

⁷⁴ Plagiát se zásadně zakazuje.

jak upozornit novináře, aby se těmto případům vyhnuli a veřejnosti dát najevo, že novináři si jsou takovýchto záležitostí vědomi a nejenom zákony, ale i etika jim v tomto chování brání. Konkrétně se jedná o případy obtěžování při zármutku a šoku, dotazování se a fotografování dětí, opatrnost při identifikaci nezletilých pachatelů a obětí sexuálních zločinů, používání odposlouchávacích zařízení, nesprávné představení se a přístup do nemocnic. To, že v britském a americkém kodexu jsou tyto problémy uvedeny a specifikovány, jim dává obrovské plus, jímž je přehlednost těchto kodexů a lepší orientace při řešení těchto problémových situací jak ze strany novinářů tak následně komisemi pro etiku, které se zabývají etickými prohřešky.

EKN byl naposledy aktualizován před deseti lety. Od té doby se mediální scéna markantně změnila a tak se není čemu divit, že mnoho případů porušování etiky, které se v dnešní době objevují, odhalují slabiny EKN. Komise pro etiku při Syndikátu novinářů ČR často přijímá obecná stanoviska (viz kapitola 7.), která se týkají nejčastějších případů porušování etiky v médiích a doplňují tak body EKN. Takovéto shrnující vyjádření Komise k nejčastějším případům je však jednorázové a EKN oficiálně nedoplňuje.

Předsedkyně Komise – Barbora Osvaldová – v rozhovoru pro Mediažurnál odpověděla na otázky týkající se slabin EKN a případných změn takto: „Když kodex dával dohromady kolega Jelínek a vycházel z podkladů různých zahraničních novinářských organizací, a když komise podle kodexu začala pracovat, vypadala mediální scéna trochu jinak. A také se nedalo odhadnout, jaké případy se později vyskytnou. Neuvažovali jsme příliš, že problémy mohou být s fotografiemi, ať už v novinách, časopisech, ale také na internetu. Jak s jejich použitím, tak také s jejich počítačovými úpravami.“⁷⁵ Tato slova přiznávají, že EKN má své nedostatky. Nástin změn je však v nedohlednu.

Pozn.: Kodexy v příloze č. 1.

⁷⁵Jan Punčochář, *Rozhovor s Barborou Osvaldovou*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=95:rozhovor-s-barborou-osvaldovou&catid=34:zpravy-ze-syndikatu&Itemid=57>

7. KOMISE PRO ETIKU PŘI SYNDIKÁTU NOVINÁŘŮ ČR

„Komise pro etiku⁷⁶ je nezávislá profesní instituce ustavená Syndikátem novinářů ČR na podzim roku 1998 po vzniku Etického kodexu novináře. Jejím posláním je naplňovat Ústavu Mezinárodní federace novinářů a závěry deklarací světových kongresů Mezinárodní federace novinářů, které se vyhlásily normami profesionálního chování novinářů.“⁷⁷ KPE se pravidelně schází a zabývá se stížnostmi týkajícími se sporných postupů žurnalistů, které přicházejí ze strany veřejnosti. Na základě stížností pak KPE „vydává obecná doporučení, konkrétní stanoviska i odsudky k jednotlivým případům porušení novinářské etiky jako nedílné součásti novinářské profesionality, při respektování svobody slova, projevu a tisku a práva občana na informace.“⁷⁸ Činnost KPE se vztahuje na území České republiky a závěry, které komise vydává, se týkají novinářů soukromých i veřejných médií, členů i nečlenů Syndikátu novinářů ČR. Své závěry KPE pravidelně zveřejňuje na internetových stránkách syndikátu. Základním dokumentem, z kterého KPE vychází při zkoumání stížností, je Etický kodex novináře.

V KPE zasedají následující členové: Barbora Osvaldová (FSV UK) – předsedkyně komise a členka SN ČR, Petr Bílek (Reflex), Marta Bystrovová (Lidové noviny), Adam Černý (Hospodářské noviny), Jan Jůn (Český rozhlas 6), Milan Kruml (televize Nova), Jan Lipold (Instinkt) – člen SN ČR, Jan Jandourek (volný publicista), Zdeněk Velíšek (reportér České televize).

KPE se řídí svými psanými stanovami a jednacím řádem:⁷⁹

Stanovy Komise pro etiku

Článek I Členství v komisi

1. Komise je jedenáctičlenná a mohou v ní být zastoupeni členové Syndikátu - novináři i nečlenové Syndikátu - odborníci, přičemž členové SN ČR tvoří

⁷⁶ Dále jen KPE

⁷⁷ *Komise pro etiku*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/37/etika/komise-pro-etiku>>

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ Následují Stanovy Komise pro etiku a Jednací řád v plném znění, jak je dostupné na <http://syndikat-novinaru.cz>

nadpoloviční většinu. Členové komise vystupují a jednají nezávisle na svém politickém názoru.

2. Složení komise schvaluje řídicí výbor Syndikátu novinářů ČR na návrh předsedy komise.
3. Všichni členové Komise pro etiku jsou držiteli osvědčení podle § 9odst. 1 zák. č. 451/91. V případě, že požadované osvědčení nevlastní, lze toto na dobu nezbytně nutnou k jeho vystavení nahradit místopřísežným prohlášením.
4. Členství v komisi zaniká odstoupením člena, porušením etického kodexu novináře nebo neomluvenou absencí na dvou zasedáních komise.

Článek II Statutární orgány

1. V čele výboru stojí předseda, kterého volí a odvolává řídicí výbor SN ČR. Předseda zastupuje komisi navenek, svolává a řídí schůze komise a vyhlašuje doporučení a stanoviska komise. Své pravomoci může dočasně přenést na jiného člena výboru.

Článek III Zásady jednání komise

1. Členové komise jsou povinni dodržovat schválený jednací řád.
2. Konkrétní informace a podněty k přijetí stanovisek získává komise
 - a. vlastní činností
 - b. od členů Syndikátu novinářů ČR
 - c. od ostatních novinářů
 - d. od veřejnosti
3. Komise je povinna informovat o přijatých stanoviscích písemně ty novináře, jichž se bezprostředně týkají, a vedoucí pracovníky příslušných médií.
4. Komise může odmítnout zabývat se obdrženy podněty, pokud situace neumožňuje získat dostatek informací k přijetí stanoviska nebo pokud jejich charakter vyžaduje řešení v rámci občanskoprávního soudního řízení.

Článek IV Závěrečná ustanovení

1. Činnost komise byla schválena Správní radou Syndikátu novinářů ČR 26. 11. 1998.
2. Na požádání řídicího výboru je komise povinna předložit jí seznam všech projednávaných i odložených podnětů včetně přijatých stanovisek.
3. Komise informuje o přijatých doporučeních a stanoviscích prostřednictvím Mediažurnálu a podle možností i prostřednictvím dalších médií.

Stanovy nabývají účinnosti 26. listopadu 1998, aktualizovány byly 31. října 2007.

Jednací řád Komise pro etiku

Článek I

1. Jednání komise svolává a řídí předseda komise nebo jím pověřený člen.
2. Komise se schází na řádných zasedáních jednou měsíčně, na mimořádných zasedáních v případě potřeby.
3. Komise je usnášeníschopná, je-li přítomna nadpoloviční většina členů.

Článek II

1. Předseda komise, případně její členové seznamují komisi s vlastními či obdrženými podněty k projednání.
2. Podněty nečlenů komise jsou přijímány pouze v písemné formě a jsou adresovány komisi prostřednictvím sekretariátu SNČR.
3. Materiály určené pro řádné zasedání jsou členům komise předávány nejméně pět dnů před schůzí, materiály pro mimořádné zasedání je možné předat nejpozději před zasedáním.
4. O přijetí nebo odložení jednotlivých podnětů se hlasuje.
5. Podnět je přijat k projednání, hlasuje-li pro to nadpoloviční většina přítomných.

Článek III

1. Seznam projednávaných podnětů je veřejný.
2. Každý člen komise je povinen se s projednávanými materiály seznámit.
3. Povinností komise je vyzvat všechny zainteresované strany k vyjádření, případně k doplnění informací.
4. Předseda nebo jím pověřený člen může o vyjádření požádat kteroukoli další fyzickou či právnickou osobu.
5. Svědectví se konají na zasedání komise nebo jsou komisi písemně předkládána.
6. svědectví se pořizuje protokolární zápis, který je součástí podkladových materiálů komise.

Článek IV

1. Po skončeném projednávání podnětu předseda komise pověří jednoho z členů zpracováním písemného stanoviska k danému podnětu.
2. O tomto stanovisku se bez další diskuse hlasuje na následujícím zasedání komise. Stanovisko je přijato, hlasuje-li pro ně nadpoloviční většina přítomných.
3. Není-li stanovisko přijato, pověří předseda komise jeho zpracováním jiného člena.
4. Není-li stanovisko přijato opakovaně, konstatuje komise, že u daného podnětu není schopna dospět k jednoznačnému závěru.
5. V případě potřeby reagovat operativně, může být tento postup rozhodnutím komise nahrazen jiným, např. okamžitým formulováním stanoviska přímo na zasedání komise.
6. Komise může na základě návrhů svých členů přijímat i obecná doporučení týkající se etiky novinářské práce. Hlasuje o nich podle výše uvedených zásad.

Článek V

Každý člen komise může vyslovovat veřejně svůj názor na projednávaný případ, pokud však nebyl komisí vypracován a schválen závěr, nesmí jej vydávat za stanovisko komise.

Jednací řád komise nabývá účinnosti dne 26. 11. 1998.

Nejčastější stížnosti na práci novinářů z období

od ledna 2007 do března 2009

V období od ledna 2007 do února 2009 bylo KPE zasláno celkem 86 stížností ze strany veřejnosti. Nejvíce stížností se týkalo informací. Veřejnost pokládala v mnoha případech informace za mylné, zkreslené, nepravdivé, nepřesné, nepodložené a zavádějící. Prostřednictvím těchto informací docházelo i k obviňování novinářů z napadání, urážek, pomluv a poškození firem. Problém se objevil i ve způsobech získávání informací, kdy byly využity nečestné způsoby jako vydávání se za někoho jiného a natáčení rozhovorů bez vědomí zpořádaného. Z úst veřejnosti padala i slova jako zaujatost, neobjektivita a senzacechtivost. Mnoho stížností se týkalo také fotografií – špatné umístění, ohrožení mravnosti nezletilých a fotografie porušující soukromí. V několika případech padlo také obvinění z reklamní činnosti týkající se bodu 2d⁸⁰ EKN, která se vylučuje s novinářskou profesí z důvodu zaujatosti. Problémem se stala i presumpce nevinny podle bodu 3d⁸¹ EKN a objevily se i stížnosti ze strany novinářů na redigující kolegy. Mimo diskusi nezůstalo stát ani porušování autorského zákona a plagiáty.

Jelikož se stížnosti často netýkaly pouze jednoho prohřešku proti novinářské profesionalitě a etice a často ani neobsahovaly zmínku, o jaký prohřešek jde (byli i tak pilní stěžovatelé, kteří uvedli pouze název článku a KPE zaslali svůj vlastní rozbor, který nebyl na stránkách Syndikátu zveřejněn), není možno uvést zastoupení prohřešků v číslech či procentech. Veřejnost si také stěžuje na věci, které se týkají soudních sporů a ze strany KPE nemá mnohdy smysl se těmito stížnostmi zabývat.

⁸⁰ Nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy.

⁸¹ Dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení.

Média, na která se objevovalo nejvíce stížností

Název média	Počet stížností
Mladá Fronta Dnes	17
Česká televize	10
Deník	9
Televize Nova	6
Právo	5
Respekt	3
Týden	3
Novinky. cz	3
Místní periodika	3
AHA!	3
Lidové noviny	3
Šíp	2
Televize Prima	2
Reflex	2
ČTK	1
ČT 24	1
Divadelní noviny	1
Květy	1
Atlas.cz	1
24 hodin	1
Britské listy	1
100 + 1	1
Blesk	1

Závěry KPE ke stížnostem z období

od ledna 2007 do března 2009

KPE se při řešení stížností ze strany veřejnosti střetává s jedním velkým problémem, který jí neumožňuje dovést stížnosti až ke zdárnému konci. Tímto problémem je, že KPE se snaží získat vyjádření od redakce, na kterou je podána stížnost. Bohužel redakce v mnoha případech nereagují a KPE zcela ignorují. Z toho důvodu je KPE nucena řešení stížností odložit a vyčkat vyjádření redakce. Odložení stížnosti ale většinou znamená konec jejího řešení, jelikož vyjádření redakce se KPE nedočká a nemá tak dostatek materiálů k vydání rozhodnutí. Jsou ale i takové případy, že naopak redakce se k případu vyjádří a dokonce vysvětlí své počínání, dokonce uzná i svou chybu a stěžovateli se omluví. „Některé redakce o etických problémech diskutují, někdy se na nás i obracejí a chtějí znát náš názor. Akceptují, pokud poukážeme na jejich prohřešek. Někdy ale narazíme na neochotu. Je to jako s lidmi – někdo prostě nepřijme, že udělal chybu. Obecně vzato je ovšem povědomí o etice žurnalistické práce větší a i stanoviska komise jsou brána vážněji než na počátku jejího vzniku.“⁸² Uvedla předsedkyně KPE Barbora Osvaldová v rozhovoru pro Mediažurnál.

V jedenácti případech se KPE dobrala i k závěrům, že šlo o neetické chování a uvedla body EKN, které byly porušeny. Šlo o body 1b⁸³, 1e⁸⁴, 2g⁸⁵, 3c⁸⁶, 3d⁸⁷, 3e⁸⁸ a 3f⁸⁹. V deseti případech KPE uznala, že jde o etické pochybení novinářů z důvodu toho a toho, avšak přímo neuvedla, které body byly porušeny, jelikož se svým

⁸² Jan Punčochář, *Rozhovor s Barborou Osvaldovou*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=95:rozhovor-s-barborou-osvaldovou&catid=34:zpravy-ze-syndikatu&Itemid=57>

⁸³ Respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky.

⁸⁴ Neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti.

⁸⁵ Nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů.

⁸⁶ Respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.

⁸⁷ Dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení.

⁸⁸ Považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby.

⁸⁹ Kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do neshody nebo osobní tísně.

vyjádřením nevešla do bodů EKN, nebo spíše označení přesného bodu by bylo příliš obecné a zavádějící. Důvodem neurčení bodů, které byly porušeny, může být jejich špatné definování. Pod některé body EKN můžeme zařadit řadu etických prohřešků a řada etických prohřešků, které se v dnešní době v novinářské profesi projevují, se dá vyjádřit mnoha body EKN, s čímž jsme se setkali již v kapitole 6. při komparaci EKN s jinými etickými kodexy novinářů.

Mezi dalšími závěry KPE se objevují doporučení stěžovateli, aby požádal o právo na odpověď, dodatečné sdělení, popřípadě omluvu. Některé stížnosti se také dotýkají porušování zákonů a KPE doporučuje řešení soudní cestou.

Ne všechny stížnosti jsou ale oprávněné a objevuje se tedy i vyjádření KPE, že porušení kodexu neshledala a nešlo o etické pochybení.

<u>Závěry KPE v číslech</u>	
Závěr	Počet případů
Redakce vysvětlila své počínání, popřípadě uznala svou chybu a omluvila se.	16
KPE uznala, že jde o etické pochybení, neuvedla ale jaký bod EKN byl porušen.	16
KPE porušení kodexu neshledala.	11
Redakce se k případu nevyjádřila, stížnost byla odložena.	9
KPE se domnívá, že případ je třeba řešit soudní cestou.	6
Porušen bod 3f EKN – „kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně.“ ⁹⁰	4
Stěžovatel byl požádán o upřesnění, upřesnění nepřišlo, stížnost odložena.	4

⁹⁰ Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z < http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

Porušen bod 3d EKN – „dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení.“ ⁹¹	3
KPE se věcně vyjádřila k dotazu.	3
KPE doporučuje, aby stěžovatel požádal o právo na odpověď, dodatečné sdělení, popřípadě omluvu.	3
Porušen bod 3c EKN – „respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.“ ⁹²	1
Porušen bod 3e EKN – „považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby.“ ⁹³	1
Porušen bod 1b EKN – „respektovat pravdu bez ohledu na důsledek, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky.“ ⁹⁴	1
Porušen bod 1e EKN – „neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti.“ ⁹⁵	1
Porušen bod 2g EKN – „nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů.“ ⁹⁶	1
Šlo o veřejný zájem.	1

Několik příkladů stížností, které řešila KPE

Úmrtí Karla Svobody

21. 2. 2007 KPE vydala obecné stanovisko k mediálnímu zpracování úmrtí Karla Svobody, ve kterém konstatovala, že většina médií při referování o této události selhala a porušila několik bodů EKN. Důvodem vydání obecného stanoviska byla řada různých

⁹¹ Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z < http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

⁹² Tamtéž

⁹³ Tamtéž

⁹⁴ Tamtéž

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ Tamtéž

stížností na různá média. KPE konstatovala, že byly porušeny následující body EKN: **3c** - respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí, **3d** – „dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení“⁹⁷, **3e** – „považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby“⁹⁸ a **3f** – „kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně.“⁹⁹

Rodina Karla Svobody se stala po jeho smrti téměř štvanou zvěř. Bulvár je pronásledoval na každém kroku, vydával řadu spekulativních článků a bylo neustále zasahováno do soukromí pozůstalých. Média útočila na manželství Karla a Venduly Svobodových a obviňovala Vendulu Svobodovou z nevěry a neustálých hádek s manželem. Rozebírán byl také psychický a fyzický stav Svobody. Média se věnovala jeho depresím a jak se léčil. Oblíbeným tématem médií bylo také dědické řízení. Největším skandálem se staly hlavně fotografie z místa tragédie, které uveřejnil deník AHA!.

Ani seriózní deníky však nezůstaly stranou a i jejich články často příliš zasahovaly do soukromí rodiny Svobodových. Snažily se však vydávat i takové články, ve kterých skrze ústa Venduly Svobodové, dalších členů rodiny a přátel byla situace uváděna na pravou míru.

Rozhodnutí KPE však ničemu nepomohlo a i dnes se objevují články, které útočí na rodinu Karla Svobody a nadále spekulují nejenom o jeho smrti, ale i životě. Pro ilustraci několik titulků:

Byl Karel Svoboda gay? Je to lež, brání se skladatelův syn¹⁰⁰

Syn zemřelého Karla Svobody je kvítko. Vyplazoval jazyk na Gotta¹⁰¹

⁹⁷ Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z <http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ ved (šifra autora), *Byl Karel Svoboda gay? Je to lež, brání se skladatelův syn*, dostupné z <http://revue.idnes.cz/byl-karel-svoboda-gay-je-to-lez-brani-se-skladateluv-syn-piq-/lidicky.asp?c=A081103_075625_lidicky_ved>

Přítel Svobody promluvil: Karel ke mně utíkal¹⁰²

Skladatele Karla Svobodu dali do špatného hrobu¹⁰³

Sebevražda Karla Svobody - Tohle kriminálka tajila: V kapse mrtvoly našli podivný vzkaz! Se jménem Karel Gott!¹⁰⁴

Karel Svoboda: Tajně pohřben! - V hrobě bez jména! Vendula plakala na špatném hrobě!¹⁰⁵

Pozn.: Články k úmrtí Karla Svobody v příloze č. 2.

Stížnost na bod 2d EKN – „nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy“¹⁰⁶

V únoru řešila KPE podání, které se týkalo účinkování moderátorů a moderátorek České televize v tištěné a venkovní reklamě. Stížnost se týkala konkrétně moderátorky zpravodajství České televize Anety Savarové. K případu se okamžitě vyjádřil sám ředitel zpravodajství ČT Milan Fridrich: „Účinkování v reklamě u lidí pracujících ve zpravodajství je nepřijatelné, pokud se nejedná o veřejně prospěšnou (léčba rakoviny, boj proti pozemním minám) nebo humanitární věc (sbírky pro děti apod.). Konkrétní případ A. Savarové v komerční reklamě se odehrál ještě před jejím nástupem do ČT. Jelikož se nejedná o reklamu, která by byla eticky nepřijatelná, nevidím z hlediska její současné práce důvod se věcí zabývat. Pokud by některý

¹⁰¹ ja (šifra autora), *Syn zemřelého Karla Svobody je kvítko. Vyplazoval jazyk na Gotta*, dostupné z <http://revue.idnes.cz/syn-zemreleho-karla-svobody-je-kvitko-vyplazoval-jazyk-na-gotta-px3-/lidicky.asp?c=A080627_153131_lidicky_luf>

¹⁰² *Přítel Svobody promluvil: Karel ke mně utíkal*, autor neuveden, dostupné z <<http://www.blesk.cz/clanek/showbiz-domaci-showbiz/102723/pritel-svobody-promluvil-karel-ke-mne-utikal.html>>

¹⁰³ Michaela Remešová, *Skladatele Karla Svobodu dali do špatného hrobu*, dostupné z <<http://www.blesk.cz/clanek/showbiz-domaci-showbiz/92671/skladatele-karla-svobodu-dali-do-spatneho-hrobu.html>>

¹⁰⁴ Redakce Aha!, *Sebevražda Karla Svobody - Tohle kriminálka tajila: V kapse mrtvoly našli podivný vzkaz! Se jménem Karel Gott!*, dostupné z <<http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/33163/sebevrazda-karla-svobody---tohle-kriminalka-tajila:-v-kapse-mrtvoly-nasli-podivny-vzkaz!-se-jmenem-karel-gott!>>

¹⁰⁵ David Zápala, *Karel Svoboda: Tajně pohřben! - V hrobě bez jména! Vendula plakala na špatném hrobě!*, dostupné z <<http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/22614/karel-svoboda:-tajne-pohrben!---v-hrobe-bez-jmena!-vendula-plakala-na-spatnem-hrobe!>>

¹⁰⁶ Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z <http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

z redaktorů v reklamě, kde se používá jeho tvář pokračoval, pak nemá ve zpravodajství co dělat.“¹⁰⁷

KPE toto vyjádření vzala na vědomí a uznala, že nešlo o pochybení.

Případ Adama Komerse

Sama Česká televize 20. 2. 2008 požádala KPE, aby se vyjádřila k případu vedoucího regionální redakce zpravodajství ČT Adama Komerse, který v předvečer první volby prezidenta ČR (8. 2. 2008) podepsal iniciativu Ano pro Švejnara a podpořil tak jednoho kandidáta na tento post. Ředitel zpravodajství ČT zaslal KPE následující otázky, na které odpověděla. K těmto otázkám se později vyjádřil i jeden ze členů KPE Zdeněk Velíšek, který je také redaktorem ČT.¹⁰⁸

Jaký má Komise pro etiku názor na podpis pod iniciativou Ano pro Švejnara ze strany novináře?

Komise: *Komise se domnívá, že novináři nemají do podobných iniciativ vstupovat. Zvláště pak, pokud působí ve zpravodajství či publicistice - byť regionální. Jejich úkolem je o věcech referovat, posuzovat je, konfrontovat, nikoli být jejich přímými aktéry.*

Zdeněk Velíšek: *Jako každý jiný občan má novinář právo na občanské postoje. Musí si přitom ovšem nevyhnutelně položit otázku, zda v médiích, v nichž působí nebo hodlá působit, chce mít tvář angažované osobnosti nebo tvář „zpravodajce“ nestranně reflektujícího současnost. A musí počítat s tím, že jeho profesionální dráha se může případně vyvíjet podle tohoto jeho rozhodnutí.*

Dá se mluvit o snížení jeho důvěryhodnosti a tím poškození jména podniku, v tomto případě ČT?

Komise: *Nepochybně ano, připomínáme případ novináře TV Nova Jana Tuny - byl podobný a nepochybně zpravodajství Novy poškozoval.*

¹⁰⁷ Komise pro etiku, *Stanoviska komise z 20. února 2008*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-02-20.doc>>

¹⁰⁸ Otázky a odpovědi přebrány ze stanovisek komise z 20. 2. 2008, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-02-20.doc>>

Zdeněk Velíšek: *Novinář s názorem by měl být v podstatě důvěryhodnější než novinář, který chce zůstat „bez tváře“. Tento úsudek platí ovšem o novináři jako takovém. O veřejnoprávním médiu platí opak: má zůstat “bez tváře“ (rozuměj „bez zřetelné politické orientace“). Rozpor, který tu vzniká, je podle mého přesvědčení třeba řešit s mimořádným ohledem na zachování demokratických svobod. V opačném případě hrozí nebezpečí, že média veřejné služby upadnou do podezření, že přestávají dobře vykonávat službu veřejnosti. (Nedávný rozruch kolem změn v Radiožurnálu je toho příkladem, ať už ho chápeme jakkoli).*

Má veřejnoprávní novinář hlubší odpovědnost v podpisu podobných petic?

Komise: *V řadě profesí (a novinář k nim patří) se ti, kteří je chtějí vykonávat, musejí dobrovolně vzdát určitých práv, která mají ostatní - jejich výhodou je, že přímo ovlivňují dění, nebo lépe řečeno podílejí se na něm - podepisovat petice s politickým obsahem jim nepřísluší.*

Novinář veřejnoprávního média si podobný projev může na veřejnosti dovolit, teprve když tam ukončí svůj zaměstnanecký poměr.

Jiná věc by byla, kdyby šlo o obecnou deklaraci, požadavek změny nějakého stavu, reakci na ohrožení demokracie atd. V tomto případě však novinář podpořil jednu ze stran (z aktérů) politického procesu. Samozřejmě tím není nijak zpochybněno právo novináře například na vyjádření se k podmínkám v médiu v němž pracuje, nebo právo na kritiku média.

Zdeněk Velíšek: *Ano, pokud je to známý a respektovaný novinář.*

Hraje roli fakt, že novinář, který podepsal petici/iniciativu, nemá přímo s danou tematikou ve vysílání kontakt?

Komise: *Ne, je součástí zpravodajství a je tak také veřejností brán - skutečné vnitřní zařazení na věci příliš nemění.*

Zdeněk Velíšek: *To roli hraje. A to zejména tehdy, chce-li zaměstnavatel vyvodit důsledky z občanského postoje svého redaktora. Hlavní roli při posuzování konkrétního občanského postoje novináře pro účely případné sankce proti němu by měla hrát*

okolnost, zda svou občanskou angažovanost projevil novinář ve vysílání, ve svém mediu, či zcela jinde.

Je zákaz podpisu a jeho vyžadování ze strany zaměstnavatele omezením občanské svobody novináře?

Komise: Ano - protože nemůže jít o zákaz. Médium nemůže nařídít novináři, aby něco nepodepsoval a spojovat to se sankcemi. Může mu ale vysvětlit, jaká je redakční politika, jak bude případný podpis chápán a jaké může mít důsledky. Zda se i přesto rozhodne podepsat, je jeho rozhodnutím, a nelze ho předem vyžadovat.

Zdeněk Velíšek: Považuji to za právní i etickou otázku. Po stránce právní na ni neumím odpovědět. Po stránce etické odpovídám, že kdybych řídil médium veřejné služby, vyvaroval bych se takového zákazu především v zájmu svého média. Ovšem nezřekl bych se práva udělat vše, co je v mé kompetenci a co se slučuje s novinářskou etikou, pro zachování objektivity, vyváženosti a pravdivosti svého média.

V této souvislosti odkazuji znovu na poslední větu své odpovědi na otázku č. 1. Také dotyčný novinář musí totiž počítat s tím, že se vedení média, v němž pracuje, tohoto práva a této povinnosti nezřekne. Zůstává ovšem otevřenou otázkou, co je v této situaci přiměřeným opatřením.

Z tohoto případu vyplývá, že novináři – obzvláště novináři veřejnoprávních médií – by se měli vyvarovat podpisu jakékoli iniciativy, která by podpořila jednu stranu mince, či politického spektra. Důvodem je ohrožení nezávislosti jak novináře, tak následně celého média v očích veřejnosti. Podle bodu **2b** EKN by se novináři měli vyhnout všem činnostem, které by je mohly kompromitovat, nebo které by vedly ke konfliktu zájmů. Tento bod platí hlavně pro novináře, kteří působí ve veřejnoprávním mediu a jejichž práce vyžaduje jasnou neutralitu postoje. Údělem novináře je tak vzdát se prezentování svých osobních názorů, a to hlavně politických.

Nahá Bohdalová

18. 6. 2008 se KPE vyjádřila k řadě stížností na deník AHA!, který na svých stránkách zveřejnil fotografie nahé herečky Jiřiny Bohdalové. KPE konstatovala, že došlo k porušení bodu **3f** EKN – „kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí

novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně.¹⁰⁹ Na odvolání se na veřejný zájem v tomto případě nelze pomýšlet. Podle KPE došlo k porušení nejen EKN a obecně platných morálních pravidel, ale také k porušení zákona, a to konkrétně článku 10 Listiny základních práv a svobod a paragrafu 11 občanského zákoníku.

Předsedkyně KPE vydala k tomuto případu následující prohlášení:

„Chápu úlohu bulvárních médií v České republice. Je podobná, jako bulvárních médií v dalších demokratických státech. Předpokládám ovšem, že stejně bude chápat mediální scéna i čtenáři, diváci a posluchači úlohu Komise pro etiku při Syndikátu novinářů ČR. Komise pro etiku nemůže rezignovat na své základní principy. Pokud je porušováno právo kohokoli na soukromí, pokud jsou porušována práva dětí a dalších osob, které nechápou, že se ocitli v zájmu médií, musí jejich zájmy hájit Komise pro etiku. Etická pravidla jsou ale dvojsečná. Novináři mohou pravidla etiky dodržovat. Pokud čtenáři, posluchači a diváci nedají jasně znát, že s bulvárními informacemi nesouhlasí, a nepřestanou podobné tiskoviny kupovat a sledovat, je obecné rozhořčení jen pokryteckou reakcí.“¹¹⁰

Tento případ hovoří snad za všechny ostatní, které se den co den objevují na stránkách bulvárů, aniž by na ně někdo upozornil a aniž by někoho zarazily. Díky bulváru se nahota stala běžnou součástí každodenního života a lidé už si často ani neuvědomují, že uveřejňováním fotografií nahých představitelů kultury či politiky dochází k porušování osobní svobody a morálky. Stejně tak jsou na tom i fotografie z tragických dopravních nehod, které často brutálním až masochistickým způsobem ukazují zakrvácená a zohyzdněná těla obětí. Poškození jsou tak nejenom zesnulí, ale i jejich pozůstalí.

Čtenáři bulváru jsou si často vědomi nesmyslnosti, nepravdivosti a senzacechtivosti bulvárních článků a bulvár berou spíše jako zábavu. Méně vědomi jsou si pak následků, které bulvár má na lidské podvědomí a morální zásady.

¹⁰⁹ Syndikát novinářů České republiky, *Etický kodex novináře*, dostupné z <http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

¹¹⁰ Komise pro etiku, *Stanoviska komise z 18. června 2008*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-06-18.doc>>

Stížnost generála Štefky

17. 9. 2008 se KPE začala zabývat stížností, kterou podal generál Štefka na chování redaktora MFD Jana Gazdíka. Generál Štefka si stěžoval, že články Jana Gazdíka jsou lživé, manipulují s fakty a jsou osobně zabarvené. Tento případ byl svěřen Janu Jůnovi, který se k případu vyjádřil 15. 10. 2008 takto: „Generál Štefka píše komisi, že byl "zásadním způsobem Gazdíkovými články poškozen", což mimo jiné "v konečném důsledku vedlo i ke zrušení" jeho již předtím vládou schváleného jmenování velvyslancem. Generál Štefka tvrdí, že J. Gazdík se zpronevěřil Etickému kodexu novináře a "hrubě poškodil" Štefkovo jméno "v jím vykonstruované kauze s cílem zdiskreditovat a očernit" jeho osobu. Gazdíkovy články, ve kterých zdaleka ne vše, co se Štefkovi nelíbí, je možné označit za neetické, začínají článkem z 18. ledna 2008 (Přáli si a Ducháček to zařídil), ve kterém kromě fotografie gen. Štefky pod titulkem (což navozuje dojem, že Ducháčkem byl on, i když popisek říká, že v době, kdy on byl náčelníkem štábu se tam děly podivné věci, ale pak dodává: "On sám však požádal při odchodu z armády o kontrolu hospodaření.") Přímé útoky jsou obsaženy v článcích dalších. Např. v materiálu "Štefka pod palbou" Gazdík nejdříve zjevně překroutil jedno Štefkovo vyjádření a pak jej obviňuje z nezákonného pobírání příspěvku na byt. Štefka tvrdí a je ochoten doložit, že to je lež, neb bydlel v podnájmu. Také další články, které má komise k dispozici, obsahují formulace navozují vinu velmi jasně a zjevně proti etickému kodexu jsou.“¹¹¹

Redakce MFD byla požádána, aby se k případu vyjádřila. Bohužel vyjádření redakce KPE neobdržela, a tak se na svém jednání dne 12. 3. 2009 vrátila ke stanovisku Jana Jůna, které se stalo konečným řešením případu.

Je škoda, že se k případu nevyjádřila ani redakce MFD ani sám autor textů, jelikož by to do případu vneslo poněkud více světla. Většina textů Jana Gazdíka lze těžko posuzovat, jelikož jde o „názorové žánry“ a je tedy jasné, že autor dává najevo své osobní stanovisko a emoce. Co se týče zpravodajských textů, můžeme v nich skutečně objevit překrucování Štefkových vyjádření a poškozování jeho jména a tudíž i porušení etických principů.

¹¹¹ Komise pro etiku, *Stanoviska komise z 15. října 2008*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-10-15.doc>>

Pozn.: Články ke stížnosti generála Štefky v příloze č. 3.

Stížnosti na redigující kolegy

V roce 2007 se mezi stížnostmi, které KPE obdržela, objevily dvě, které se týkaly přemrštěných zásahů redigujících novinářů. Autorem obou stížností byl Aleš Knapp.

První stížnost se objevila 13. 6. 2007 a Aleš Knapp spolu s Nad'ou Johanovou si stěžovali na redakci Divadelních novin, která podle tvrzení stěžovatelů příliš zasáhla do jejich rozhovoru s bonnských choreografem Johanem Kresnikem, který byl uveřejněn v Divadelních novinách pod titulkem Na scéně mohu sekat hlavy, komu chci, a porušila tak principy novinářské etiky. Autoři žádali o zaslání konečné verze textu před vytištěním, k čemuž nedošlo. KPE měla možnost porovnat původní verzi rozhovoru s verzí, která byla publikována a konstatovala, že stížnost je oprávněná. Redigující novinář Vladimír Hulec přesáhl postupy běžného redigování tím, že měnil smysl myšlenek zpovídáného, v přímé řeči doplňoval jeho odpovědi a uváděl dodatky, které nevyslovil.

Druhá stížnost Aleše Knappa, tentokrát na redigujícího redaktora MF DNES Josefa Chuchmu, který podle Knappa přespříliš zasáhl do jeho článku s názvem Věčný disident Stirner, se objevila 12. 12. 2007. Mezi Knappem a redakcí MF DNES proběhla korespondence, na jejímž základě byl Aleš Knapp finančně odškodněn. Redigující Josef Chuchma zásahy do textu nepopíral. KPE se k tomuto případu vyjádřila 16. 1. 2008 následovně: „Vzhledem k tomu, že Aleš Knapp si stěžuje již podruhé na zásahy editorů nebo redigujících redaktorů, členové KPE se zabývali editorskými zásahy v obecnější rovině. Konstatovali, že v případě Divadelních novin dali autorům za pravdu, že si stěžovali oprávněně. Nicméně upozorňují, že redigování a úpravy textů jsou v médiích běžná věc, vždy je třeba odlišovat zásahy do textu pro jeho lepší čitelnost stylistickou čistotu a věcnou správnost či přizpůsobení dikce média a zaměření na publikum a zásahy do smyslu textu. Komise pro etiku nemůže suplovat autorský zákon a nemá žádný paragraf, podle kterého by bylo možné definovat, kde je vhodná hranice redakčních úprav. Externí autoři a redakce se mají předem dohodnout (event.

uzavřít nějakou smlouvu), jak budou s texty pracovat.“¹¹² S tímto vyjádřením KPE se Aleš Knapp nespokojil a zaslal KPE dopis, který byl uveřejněn mezi stanovisky 18. 6. 2008. Z dopisu vyjímám: „O zaujetí stanoviska jsem etickou komisi požádal mimo jiné proto, že Josef Chuchma své zásahy do mého textu i do textů jiných autorů nijak nezpochybňuje, a že na základě vlastní zkušenosti ze spolupráce s tímto listem mohu potvrdit, že MfDnes zasahuje bez vědomí a souhlasu autorů i do řady jiných textů. Což je v rozporu nejen s autorským zákonem, nýbrž i v rozporu s přístupem samotné etické komise, která stížnost na zásahy do rozhovoru pro Divadelní noviny s choreografem Johannem Kresnikem - které byly stejně zásadní jako zásahy do textu o Maxi Stirnerovi - správně zhodnotila jako oprávněnou. Očekávám tedy, že Komise pro etiku laskavě vydá stanovisko k uvedenému konkrétnímu textu z hlediska novinářské etiky.“¹¹³

Stanovisko KPE dodnes nebylo zveřejněno. KPE správně uvádí, že nemá žádný paragraf, podle kterého by mohla zásahy redigujících novinářů hodnotit. Toto tvrzení však můžeme ohodnotit jako nedostatek EKN. Z vlastní praxe mohu konstatovat, že zásahy redigujících novinářů často mění původní články v paskvily, ve kterých jsou dotazovaným osobám dávány do úst věty, které nikdy nevyslovily. I když jde často jen o drobnosti a nikdo si třeba ani nepostěžuje, dochází tak k snižování důvěryhodnosti v média. Novináři se tak při své práci setkávají s odporem veřejnosti, která odmítá s médii komunikovat. I drobnost může celý text zkreslit a pravdivé informace přeměnit v mylné.

Obecná stanoviska KPE, která se týkají nejporušovanějších bodů EKN

Velkým nešvarem českých médií, ke kterému se vyjádřila KPE v lednu 2008, se stal „zvyk popsat oběti a všechny příbuzné včetně adres a fotografií“¹¹⁴. Zveřejněním osobních dat a fotografií jak poškozených tak zúčastněných může dojít ke ztížení jejich

¹¹² Komise pro etiku, *Stanoviska komise z 16. ledna 2008*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-16-01.doc>>

¹¹³ Komise pro etiku, *Stanoviska komise z 18. června 2008*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-06-18.doc>>

¹¹⁴ Syndikát novinářů České republiky, *Opakované prohřešky při zobrazování obětí*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=86:opakovane-proheky-pi-zobrazovani-obti-trestnych-in&catid=37:aktuality&Itemid=61>

společenské situace, „zvláště v případě, pokud se jedná o děti nebo o nezletilé“.¹¹⁵ V těchto případech by se podle KPE „mělo uplatňovat právo na ochranu soukromí, které by v případě dětí a nezletilých mělo být vymáháno co možná nejdůsledněji“.¹¹⁶ Toto stanovisko se tak dotýká bodu **3c**¹¹⁷, **3d**¹¹⁸ a **3f**¹¹⁹ EKN.

Bodu **3f** se týkalo i další stanovisko, které KPE v lednu 2008 vydala. Tentokrát šlo o případy, kdy média referovala o sporech rodičů o děti a uvedla nejenom jméno a příjmení dětí, ale i fotografie. KPE také uvedla, „že média porušují etické paragrafy i v dobré víře – jde o případy nalezených dětí, které se dostávají do adoptivních rodin. Opět je uvedeno jméno a fotografie, což může dítě poškodit především v budoucnu.“¹²⁰

Bodu **3f** se týkalo i únorové stanovisko KPE z roku 2008, které upozorňovalo na to, že „by novináři neměli zveřejňovat bez svolení nemocných informace, které mohou dlouhodobě dotčené osoby poškodit, ať už profesně, nebo osobně“.¹²¹

V lednu 2009 vedla KPE diskuzi nad několika případy, „kdy zaměstnanci různých médií, včetně elektronických, mění identitu a fakticky zneužívají své postavení novináře k získání různých informací, které pak publikují s odvoláním na veřejný zájem“.¹²² Takovéto chování je jasně v rozporu s EKN, a to konkrétně s body **1j**¹²³, **3c**¹²⁴ a **3d**¹²⁵. Podle KPE existují na tyto způsoby získávání informací dva názory. První

¹¹⁵ Syndikát novinářů České republiky, *Opakované prohřešky při zobrazování obětí*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=86:opakovane-proheky-pi-zobrazovani-obti-trestnych-in&catid=37:aktuality&Itemid=61>

¹¹⁶ Tamtéž

¹¹⁷ Respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.

¹¹⁸ Dodržovat přísně zásadu presumpce neviny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení.

¹¹⁹ Kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnázi nebo osobní tísně.

¹²⁰ Syndikát novinářů České republiky, *Děti, děti, děti*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=87:dti-dti-dti&catid=37:aktuality&Itemid=61>

¹²¹ Komise pro etiku, *Stanoviska komise z 20. února 2008*, dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-02-20.doc>>

¹²² Redakce Mediažurnálu, *Opět falešná identita*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=134:kpe-opt-falena-identita&catid=37:aktuality&Itemid=61>

¹²³ Nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

¹²⁴ Respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.

¹²⁵ Dodržovat přísně zásadu presumpce neviny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení.

„konstatuje, že novinář nemá události vyvolávat, ale popisovat. Druhý vychází z toho, že jiným způsobem se důležité informace získat nedají.“¹²⁶

Podíváme-li se zpět na kapitolu 6. Komparace EKN s dalšími kodexy, a zaměříme se na americký a britský kodex, povšimneme si podobností některých bodů těchto kodexů a obecných stanovisek popsaných v této pasáži. V myslí nám pak může vyvstat otázka: Dojde k úpravě EKN a stanou se obecná stanoviska KPE novými body EKN? Určitě by to zase o něco více zlepšilo prestiž naší žurnalistiky jako v době vzniku EKN.

¹²⁶ Redakce Mediažurnálu, *Opět falešná identita*, dostupné z <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=134:kpe-opt-falena-identita&catid=37:aktuality&Itemid=61>

8. ZÁVĚR

Prohřešky proti profesní etice vždycky existovaly a existovat budou – obzvláště v novinářské profesi. Novináři mají těžký život a ještě těžší je jejich poslání. Veřejnost dychtí po neustále nových a nových informacích a novináři se ocitají v každodenním časovém stresu, který na ně vyvíjejí jejich nadřízení a okolí. Při své práci musí dodržovat řadu zákonů a ještě k tomu EKN, popř. navíc etický kodex redakce, ve které působí. Porušením EKN se sice novinář do vězení nedostane, zhorší to ale prestiž celé profese. A uznajme, novináři by o svou čest měli bojovat, aby veřejnost byla ochotná s nimi komunikovat a sdělovat jim informace. Protože veřejnost je nejenom příjemcem žurnalistických sdělení, ale také zdrojem potřebných informací.

Z případů, které KPE řeší, je vidět, že řada redakcí se snaží pečovat o svou pověst a dojde-li k pochybení a porušení EKN, jsou některé redakce ochotny uznat chybu a omluvit se za své nečestné počínání. K pochybením by však správně docházet nemělo, což je ale těžké zařídit, jelikož snad každý novinář ve své práci jednou podlehne a sklouzne k nečestným a neetickým praktikám, aby vytvořil zprávu co možná nejpoutavější a nejsenzačnější (v nejhorším případě, aby nějakou zprávu vůbec vytvořil).

Bohužel je zde stále dost případů, kdy redakce odmítá stížnosti na své počínání řešit a v podstatě ignoruje KPE a EKN. Důvod je jasný: proč se zabývat něčím, co jsme udělali špatně, když žádný trest stejně nepřijde. Představa vymáhání etického chování prostřednictvím sankcí je však poněkud zvláštní. Jedinou sankcí je nedůvěra veřejnosti. Pokud i to redakce ignorují, je to jejich věc. Zřejmě spoléhají většinou na to, že ke snížení čtenosti, sledovanosti apod. stejně žádným markantním způsobem nedojde. Lidé nám nemusí věřit, ale stejně si nás koupí.

O novinářské etice se vede neustále řada diskuzí, která je vyvolána buď ze strany veřejnosti, nebo samotnou KPE, která ve svém poslání naráží na celou řadu etických problémů, které by v rámci EKN měly být specifikovány a zařazeny. K žádným změnám však dosud nedošlo. V médiích se nám tak rozmáhají nešvary jako odposlouchávání, špatné představení se atd. Řadu těchto nešvarů sice můžeme

zařadit pod určité body EKN, které jsou však až příliš obecné. Specifikace bodů EKN a zaměření se na reálné etické problémy dneška by určitě přispělo k odstranění těchto problémů a dalšímu přiblížení se ideálu novinářského etického chování. Vypadá to, že je ale třeba ještě mnoho diskuzí, než dojde k nějaké změně.

9. LITERATURA

ČERMÁK, Miloš. „Máme pitomější politiky, nebo novináře?“. In *10 let v českých médiích*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. s. 33 – 47. ISBN 80-7178-925-9

JANOTOVÁ, Helena. *Profesní etika*. 1. vyd. Praha: Eurotex Bohemia s.r.o., 2005. ISBN 80-86861-42-2

KIERAN, Mathew. *Media Ethics*. 1. vyd. London and New York: Routledge, 1998. ISBN 0-415-16837-6

MCNAIR, Brain. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6

MORAVEC, Václav. Etika a česká média. In *10 let v českých médiích*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. s. 49 – 61. ISBN 80-7178-925-9

RUß-MOHL, Stephan. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vydání. Praha: Grada publishing, 2005. ISBN 80-247-0158-8

SANDERS, Karen. *Ethic and Journalism*. 1. vyd. London: Sage Publication, 2003. ISBN 0-7619-6966-7

ŠILER, V. *Etika pro žurnalisty*. Olomouc, 2007

Internetové zdroje

<http://syndikat-novinaru.cz>

URL: <http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex> [cit. 9.8. 2008]

URL: <http://www.syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&sub=20&main_tit=Etika&sub_tit=Slozeni_a_stanovy> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/3/208/syndikat/deklarace>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/37/etika/komise-pro-etiku>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-01-17.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-02-21.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-03-14.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-04-18.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-05-16.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-06-13.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-09-12.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://sncr.redakcnisystemy.cz/upload/KPE-2007-10-17.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2007-11-14.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2007-12-12.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-16-01.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-02-20.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-03-19.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-04-23.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-05-21.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-06-18.doc>> [cit. 9.8. 2008]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-09-17.doc>> [cit. 5.1. 2009]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-10-15.doc>> [cit. 5.1. 2009]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-11-12.doc>> [cit. 5.1. 2009]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2008-12-10.doc>> [cit. 5.1. 2009]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2009-01-14.doc>> [cit. 19.2. 2009]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2009-02-18.doc>> [cit. 10.3. 2009]

URL: <<http://syndikat-novinaru.cz/upload/KPE-2009-03-12.doc>> [cit. 6. 4. 2009]

<http://www.ceskatelevize.cz/>

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/kodex/index.php>> [cit. 22.9. 2008]

<http://ceskaskola.cz/>

URL: <<http://ceskaskola.cz/Files/Download/kodex.htm>> [cit. 27.1. 2009]

<http://www.mediazurnal.cz/>

URL: <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=134:kpe-opt-falena-identita&catid=37:aktuality&Itemid=61> [cit. 4.3. 2009]

URL: <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=95:rozhovor-s-barborou-osvaldovou&catid=34:zpravy-ze-syndikatu&Itemid=57> [cit. 4.3. 2009]

URL: <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=87:dti-dti-dti&catid=37:aktuality&Itemid=61> [cit. 4.3. 2009]

URL: <http://www.mediazurnal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=86:opakovane-proheky-pi-zobrazovani-obti-trestnych-in&catid=37:aktuality&Itemid=61> [cit. 4.3. 2009]

<http://www.iit.edu/departments/csep/>

URL: <<http://ethics.iit.edu/codes/coe/british.nat.union.journalists.2.html>> [cit. 27.1. 2009]

<http://ethicnet.uta.fi/>

URL: <http://ethicnet.uta.fi/international/declaration_of_principles_on_the_conduct_of_journalists> [cit. 27.1. 2009]

<http://www.spj.org/>

URL: <<http://www.spj.org/spjinfo.asp>> [cit. 27.1. 2009]

URL: <<http://www.spj.org/ethicscode.asp>> [cit. 27.1. 2009]

<http://www.idnes.cz/>

URL: <http://revue.idnes.cz/vendula-svobodova-nasla-azyl-u-kamaradky-v-ricanech-fhd-/lidicky.asp?c=A070130_230656_lidicky_lf> [cit. 24.2. 2009]

URL: <http://zpravy.idnes.cz/nebyl-psychicky-nemocny-brani-pritel-karla-svobodu-fxw-/domaci.asp?c=A070210_125115_domaci_jup> [cit. 24.2. 2009]

URL: <http://revue.idnes.cz/byl-karel-svoboda-gay-je-to-lez-brani-se-skladateluv-syn-piq-/lidicky.asp?c=A081103_075625_lidicky_ved> [cit. 24.2. 2009]

URL: <http://revue.idnes.cz/syn-zemreleho-karla-svobody-je-kvitko-vyplazoval-jazyk-na-gotta-px3-/lidicky.asp?c=A080627_153131_lidicky_luf> [cit. 24.2. 2009]

<http://mfdnes.newtonit.cz>

URL: <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=43804>> [cit. 24.2. 2009]

<http://www.ahaonline.cz>

URL: <[http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/10551/sebevrazda-karla-svobody-\(†68\)-mame-vysledky-pitvy!-zadna-rakovina,-ale...-lecil-se-na-psychiatrii](http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/10551/sebevrazda-karla-svobody-(†68)-mame-vysledky-pitvy!-zadna-rakovina,-ale...-lecil-se-na-psychiatrii)> [cit. 24.2. 2009]

URL: <<http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/33163/sebevrazda-karla-svobody---tohle-kriminalka-tajila:-v-kapse-mrtvoly-nasli-podivny-vzkaz!-se-jmenem-karel-gott!>> [cit. 24.2. 2009]

URL: <<http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/22614/karel-svoboda:-tajne-pohrben!---v-hrobe-bez-jmena!-vendula-plakala-na-spatnem-hrobe!>> [cit. 24.2. 2009]

<http://www.blesk.cz>

URL: <<http://www.blesk.cz/clanek/showbiz-domaci-showbiz/102723/pritel-svobody-promluvil-karel-ke-mne-utikal.html>> [cit. 24.2. 2009]

URL: <<http://www.blesk.cz/clanek/showbiz-domaci-showbiz/92671/skladatele-karla-svobodu-dali-do-spatneho-hrobu.html>> [cit. 24.2. 2009]

URL: <<http://www.blesk.cz/clanek/showbiz-domaci-showbiz/102723/pritel-svobody-promluvil-karel-ke-mne-utikal.html>> [cit. 24.2. 2009]

10. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Etické kodexy

IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists

Adopted by the Second World Congress of the International Federation of Journalists at Bordeaux in April 1954 and amended by the 18th IFJ World Congress in Helsingör in June 1986.

This international Declaration is proclaimed as a standard of professional conduct for journalists engaged in gathering, transmitting, disseminating and commenting on news and information in describing events.

1. Respect for truth and for the right of the public to truth is the first duty of the journalist.
2. In pursuance of this duty, the journalist shall at all times defend the principles of freedom in the honest collection and publication of news, and of the right of fair comment and criticism.
3. The journalist shall report only in accordance with facts of which he/ she knows the origin. The journalist shall not suppress essential information or falsify documents.
4. The journalist shall use only fair methods to obtain news, photographs and documents.
5. The journalist shall do the utmost to rectify any published information which is found to be harmfully inaccurate.
6. The journalist shall observe professional secrecy regarding the source of information obtained in confidence.
7. The journalist shall be aware of the danger of discrimination being furthered by the media, and shall do the utmost to avoid facilitating such discrimination based on, among other things, race, sex, sexual orientation, language, religion, political or other opinions, and national or social origins.
8. The journalist shall regard as grave professional offences the following:
 - plagiarism;
 - malicious misrepresentation;
 - calumny, slander, libel, unfounded accusations;
 - the acceptance of a bribe in any form in consideration of either publication or suppression.
9. Journalists worthy of the name shall deem it their duty to observe faithfully the principles stated above. Within the general law of each country the journalist shall recognize in professional matters the jurisdiction of colleagues only, to the exclusion of every kind of interference by governments or others.

<http://ethicnet.uta.fi/>

Code of Ethics

Preamble

Members of the Society of Professional Journalists believe that public enlightenment is the forerunner of justice and the foundation of democracy. The duty of the journalist is to further those ends by seeking truth and providing a fair and comprehensive account of events and issues. Conscientious journalists from all media and specialties strive to serve the public with thoroughness and honesty. Professional integrity is the cornerstone of a journalist's credibility. Members of the Society share a dedication to ethical behavior and adopt this code to declare the Society's principles and standards of practice.

Seek Truth and Report It

Journalists should be honest, fair and courageous in gathering, reporting and interpreting information.

Journalists should:

- Test the accuracy of information from all sources and exercise care to avoid inadvertent error. Deliberate distortion is never permissible.
- Diligently seek out subjects of news stories to give them the opportunity to respond to allegations of wrongdoing.
- Identify sources whenever feasible. The public is entitled to as much information as possible on sources' reliability.
- Always question sources' motives before promising anonymity. Clarify conditions attached to any promise made in exchange for information. Keep promises.
- Make certain that headlines, news teases and promotional material, photos, video, audio, graphics, sound bites and quotations do not misrepresent. They should not oversimplify or highlight incidents out of context.
- Never distort the content of news photos or video. Image enhancement for technical clarity is always permissible. Label montages and photo illustrations.
- Avoid misleading re-enactments or staged news events. If re-enactment is necessary to tell a story, label it.
- Avoid undercover or other surreptitious methods of gathering information except when traditional open methods will not yield information vital to the public. Use of such methods should be explained as part of the story
- Never plagiarize.
- Tell the story of the diversity and magnitude of the human experience boldly, even when it is unpopular to do so.
- Examine their own cultural values and avoid imposing those values on others.
- Avoid stereotyping by race, gender, age, religion, ethnicity, geography, sexual orientation, disability, physical appearance or social status.

- Support the open exchange of views, even views they find repugnant.
- Give voice to the voiceless; official and unofficial sources of information can be equally valid.
- Distinguish between advocacy and news reporting. Analysis and commentary should be labeled and not misrepresent fact or context.
- Distinguish news from advertising and shun hybrids that blur the lines between the two.
- Recognize a special obligation to ensure that the public's business is conducted in the open and that government records are open to inspection.

Minimize Harm

Ethical journalists treat sources, subjects and colleagues as human beings deserving of respect.

Journalists should:

- Show compassion for those who may be affected adversely by news coverage. Use special sensitivity when dealing with children and inexperienced sources or subjects.
- Be sensitive when seeking or using interviews or photographs of those affected by tragedy or grief.
- Recognize that gathering and reporting information may cause harm or discomfort. Pursuit of the news is not a license for arrogance.
- Recognize that private people have a greater right to control information about themselves than do public officials and others who seek power, influence or attention. Only an overriding public need can justify intrusion into anyone's privacy.
- Show good taste. Avoid pandering to lurid curiosity.
- Be cautious about identifying juvenile suspects or victims of sex crimes.
- Be judicious about naming criminal suspects before the formal filing of charges.
- Balance a criminal suspect's fair trial rights with the public's right to be informed.

Act Independently

Journalists should be free of obligation to any interest other than the public's right to know.

Journalists should:

- Avoid conflicts of interest, real or perceived.
- Remain free of associations and activities that may compromise integrity or damage credibility.
- Refuse gifts, favors, fees, free travel and special treatment, and shun secondary employment, political involvement, public office and service in community organizations if they compromise journalistic integrity.
- Disclose unavoidable conflicts.

- Be vigilant and courageous about holding those with power accountable.
 - Deny favored treatment to advertisers and special interests and resist their pressure to influence news coverage.
 - Be wary of sources offering information for favors or money; avoid bidding for news.
-

Be Accountable

Journalists are accountable to their readers, listeners, viewers and each other.

Journalists should:

- Clarify and explain news coverage and invite dialogue with the public over journalistic conduct.
 - Encourage the public to voice grievances against the news media.
 - Admit mistakes and correct them promptly.
 - Expose unethical practices of journalists and the news media.
 - Abide by the same high standards to which they hold others.
-

The SPJ Code of Ethics is voluntarily embraced by thousands of writers, editors and other news professionals. The present version of the code was adopted by the 1996 SPJ National Convention, after months of study and debate among the Society's members.

Sigma Delta Chi's first Code of Ethics was borrowed from the American Society of Newspaper Editors in 1926. In 1973, Sigma Delta Chi wrote its own code, which was revised in 1984, 1987 and 1996.

www.spj.org/

Code of Practice

The Press Complaints Commission is charged with enforcing the following Code of Practice which was framed by the newspaper and periodical industry and ratified by the Press Complaints Commission in April 1994.

All members of the press have a duty to maintain the highest professional and ethical standards. In doing so, they should have regard to the provisions of this Code of Practice and to safeguarding the public's right to know.

Editors are responsible for the actions of journalists employed by their publications. They should also satisfy themselves as far as possible that material accepted from non-staff members was obtained in accordance with this Code.

While recognizing that this involves a substantial element of self-restraint by editors and journalists, it is designed to be acceptable in the context of a system of self-regulation. The Code applies in the spirit as well as in the letter.

It is the responsibility of editors to co-operate as swiftly as possible in PCC enquiries.

Any publication which is criticised by the PCC under one of the following clauses is duty to print the adjudication which flows in full and with due prominence.

1. Accuracy

i) Newspapers and periodicals should take care not to publish inaccurate, misleading or distorted material.

ii) Whenever it is recognized that a significant inaccuracy, misleading statement or distorted report has been published, it should be corrected promptly and with due prominence.

iii) An apology should be published whenever appropriate.

iv) A newspaper or periodical should always report fairly and accurately the outcome of an action for defamation to which it has been a party.

2. Opportunity to reply

A fair opportunity for reply to inaccuracies should be given to individuals or organizations when reasonably called for.

3. Comment, conjecture and fact

Newspapers, whilst free to be partisan, should distinguish clearly between comment, conjecture and fact.

4. Privacy

Intrusions and enquires into and individual's private life without his or her consent including the use of long-lens photography to take pictures of people on private property without their consent are not generally acceptable and publication can only be justified when in the public interest.

Note: Private property is defined as any private residence, together with its garden and outbuildings, but excluding any adjacent fields of parkland. In addition, hotel bedrooms (but not other areas in a hotel) and those parts of a hospital or nursing home where patients are treated or accommodated.

5. Listening devices

Unless justified by public interest, journalists should not obtain or publish material obtained by using clandestine listening devices or by intercepting private telephone conversations.

6. Hospitals

i) Journalists or photographers making enquires at hospitals or similar institutions should identify themselves to a responsible executive and obtain permission before entering non-public areas.

ii) The restrictions on intruding into privacy are particularly relevant to enquires about individuals in hospitals or similar institutions.

7. Misrepresentation

- i) Journalists should not generally obtain or seek to obtain information or pictures through misrepresentation or subterfuge.
- ii) Unless in the public interest, documents and photographs should be removed only with the express consent of the owner.
- iii) Subterfuge can be justified only in the public interest and only when material cannot be obtained by any other means.

8. Harassment

- i) Journalists should neither obtain nor seek to obtain information or pictures through intimidation or harassment.
- ii) Unless their enquires are in the public interest, journalists should not photograph individuals on private property (as defined in the note to Clause 4) without their consent; should not persist in telephoning or questioning individuals after having been asked to desist; should not remain on their property after having been asked to leave and should not follow them.
- iii) It is the responsibility of editors to ensure that these requirements are carried out.

9. Payment for articles

Payment or offers of payment for stories, pictures or information, should not be made directly or through agents to witnesses or potential witnesses in current criminal proceedings or to people engaged in crimes or to their associates - which includes family, friends, neighbors and colleagues - except where the material concerned ought to be published in the public interest and the payment is necessary for this to be done.

10. Intrusion into grief or shock

In cases involving personal grief or shock, enquires should be carried out and approaches made with sympathy and discretion.

11. Innocent relatives and friends

Unless it is contrary to the public's right to know, the press should generally avoid identifying relatives or friends of persons convicted or accused of crime.

12. Interviewing or photographing children

i) Journalists should not normally interview or photograph children under the age of 16 on subjects involving the personal welfare of the child, in the absence or without the consent of a parent or other adult who is responsible for the children.

ii) Children should not be approached or photographed while at school without the permission of the school authorities.

13. Children in sex cases

1) The press should not, even where the law does not prohibit it, identify children under the age of 16 who are involved in cases concerning sexual offences, whether as victims, or as witnesses or defendants.

2) In any press report of a case involving a sexual offence against a child

i) the adult should be identified

ii) the term "incest" where applicable should not be used

iii) the offence should be described as "serious offences against young children" or similar appropriate wording

iv) the child should not be identified

v) care should be taken that nothing in the report implies the relationship between the accused and the child

14. Victims of crime

The press should not identify victims of sexual assaults or publish material likely to contribute to such identification unless, by law, they are free to do so.

15. Discrimination

- i) The press should avoid prejudicial or pejorative reference to a person's race, colour, religion, sex or sexual orientation or to any physical or mental illness or handicap.
- ii) It should avoid publishing details of a person's race, colour, religion, sex or sexual orientation, unless these are directly relevant to the story.

16. Financial journalism

- i) Even where the law does not prohibit it, journalists should not use for their own profit, financial information they receive in advance of its general publication, nor should they pass such information to others.
- ii) They should not write about shares or securities in whose performance they know that they or their close families have a significant financial interest, without disclosing the interest to the editor of financial editor.
- iii) They should not buy or sell, either directly or through nominees or agents, shares or securities about which they have written recently or about which they intend to write in the near future.

17. Confidential sources

Journalists have a moral obligation to protect confidential sources of information.

18. The public interest

Clauses 4,5,7,8 and 9 create exceptions which may be covered by invoking the public interest, such as

- i) detecting or exposing crime or a serious misdemeanour
- ii) protecting public health and safety
- iii) preventing the public from being misled by some statement or action of an individual or organization.

In any cases raising issues beyond these three definitions the Press Complaints Commission will require a full explanation by the editor of the publication involved, seeking to demonstrate how the public interest was served.

<http://ethics.iit.edu/>

Etický kodex časopisu TÝDEN

Redakce časopisu TÝDEN považuje za svůj základní cíl sloužit veřejnosti poskytováním informací o událostech, jež mají rozhodující význam pro život společnosti jako celku, ale i pro životy jednotlivců. Ze svobody tisku, jak jí rozumíme, vyplývá několik zásadních povinností: ptát se na činy vlády, parlamentu, prezidenta, ale i ostatních veřejných i soukromých institucí; vyvolávat diskusi o rozhodnutích volených i nevolených veřejně činných osob; a konečně udržovat právo jak na nepopulární názory, tak na možnost souhlasu s většinou.

Redakce časopisu TÝDEN si uvědomuje vliv, který média mají. Čím je tento vliv větší, tím oprávněnější jsou vysoké nároky na výkony žurnalistů; musí být přesné a srozumitelné, nestranné, citlivé, inteligentní. Proto jsme se rozhodli přijmout a zveřejnit tento podrobný redakční kodex. Nám umožní snazší orientaci při rozhodování uvnitř instituce, veřejnosti nabídne možnost lépe porozumět dilematům, jež ani v médiích nejsou jen černobílá. Navíc jsme přesvědčeni, že diskuse o etice médií nepatří pouze novinářům samotným. Média nepůsobí vně společnosti, naopak jsou její důležitou součástí. Spoludefinovat, co v médiích etické je a co není, musí také ti, kteří nikdy nepřekročili práh jakékoli redakce.

Přesnost

Redakce časopisu TÝDEN považuje za hlavní předpoklad naplňování svého cíle pravdivost. Pravdivostí se zde rozumí takový popis skutečnosti, při němž autor využil podle svého nejlepšího svědomí všech dostupných důvěryhodných zdrojů informací, které v daném čase byly k dispozici. Abychom zabránili chybám, kterým předejít lze, měli by si autoři časopisu TÝDEN klást tyto otázky:

- Důvěřujeme v nejvyšší možné míře faktům, které obsahuje náš článek? A důvěřujeme stejně tak i zdrojům, z nichž jsme tato fakta získali?
 - Ověřili jsme klíčová fakta z několika na sobě nezávislých zdrojů?
 - Ověřili jsme vzájemnou nezávislost těchto zdrojů?
 - Citujeme své zdroje přesně a v kontextu?
 - Citujeme anonymní zdroje? Jestliže ano, proč? Jsme připraveni veřejně obhájit důvod užití anonymních zdrojů?
 - Využili jsme pro svůj text dokumentu, který nám předal anonymní zdroj? Věříme v pravost takového dokumentu? Jsme připraveni veřejně ospravedlnit jeho využití?
 - Necharakterizovali jsme některé osoby, příslušníky menšin, ras, kultur či národů stereotypními přívlastky? Je náš popis přesný a odpovídá kontextu našeho článku? Nepodporujeme proces, v němž některá jména či slova paušálně nabývají negativních významů (například Rom, Vietnámec, Chánov, homosexuál)?
 - Uvádíme všechna jména a funkce lidí, o nichž referujeme, správně?
 - Je z textu jasné časové určení událostí?
 - Odpovídá náš titulek faktům a obsahu článku, ke kterému se vztahuje?
- Pokud se chyby dopustíme, opravíme ji co nejrychleji. Osoby, které nás na chyby upozorní, musí být pozorně vyslechnuty.

Nestrannost a nepředpojatost

Redakce časopisu TÝDEN přikládá

neustrannosti zásadní význam. V textech, které popisují události, aniž by je komentovaly, je náš vztah k politickým stranám a k ekonomickým subjektům neutrální. Nejjobecnějším rámcem jsou nám Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod, nepodporujeme politické strany, ale pluralitní demokracii, nezávislé soudnictví, dodržování lidských práv, tržní hospodářství, sociální stát a právo občanů na rovný přístup k informacím. Nikdy bychom nezveřejnili (anebo naopak nezamlčeli) informaci proto, že se coby instituce chceme stát součástí politické soutěže; časopis TÝDEN nemá ambici hrát jinou roli než tu, která je popsána v úvodu.

Komentáře, analýzy, sloupky, názory externích spolupracovníků či recenze důsledně jako takové označujeme. Jejich autory vedeme k tomu, aby se vyhýbali apriorním hodnocením a svůj postoj k tématu podpořili důkladnou argumentací.

Při konkrétním rozhodování jsou pro redakci časopisu TÝDEN rozhodující tyto otázky:

- Pojali jsme náš text v takové šíři a hloubce, která odpovídá významu popisovaného problému a možnostem
- Udělali jsme vše pro to, abychom vykreslili všechny rysy popisované skutečnosti? Nevychází náš článek pouze z mínění jedné názorové skupiny? Nevytvořili jsme uměle dvě protichůdná, čenobílá hlediska?
- Dali jsme hlas všem skupinám, jichž se problém týká, a především těm, které náš text vystavuje do špatného světla? Pokud jsme takové dotčené osoby nenašli, anebo ony nechtěly případ komentovat, vysvětlili jsme v článku proč?
- Není skutečnost v našem textu překroucena použitím neodpovídajícího, příliš expresivního jazyka?

Různorodost - hlas menšin

Různorodost je nedílnou součástí zásad přesnosti a neustrannosti. Jelikož však neustrannost bývá vnímána především v politickém smyslu, redakce časopisu TÝDEN považuje za důležité rozšířit pomocí pojmu různorodost vnímání neustrannosti také o význam kulturní, náboženský, etnický či vůbec skupinový. Dodržovat zásady různorodosti znamená dávat hlas také "hlasově slabším", menšinám. Jsou s ní spojeny tyto závazné otázky:

- Hledáme pravdu pomocí skutečné pestrosti zdrojů, anebo užíváme paušalizace? Nenecháváme jednu jedinou osobu reprezentovat celou skupinu?
- Nedovolili jsme našim vlastním předsudkům, kulturní orientaci či sociálnímu postavení, aby ovlivnily výběr zdrojů a konečnou podobu textu?
- Jsme realističtí? Nejsou v textu pasáže, v nichž je ona pestrost zdrojů pouze formální, nadbytečná či stereotypní?

Soukromí

Redakce časopisu TÝDEN si uvědomuje, že úkol plně a pravdivě informovat veřejnost někdy naráží na další závazek, jež by média měla ctít, totiž na závazek respektovat právo jednotlivce na soukromí. Střet těchto dvou závazků se netýká pouze informací o činnosti politiků, ale například nemocných AIDS, obětí trestných činů, obviněných ze spáchání trestného činu, mladistvých a podobně. Jelikož nelze kodifikovat obecná pravidla a je potřebné rozhodovat případ od případu, považujeme za nutné klást si před zveřejněním citlivých textů tyto otázky:

- Jaký vztah má informace o soukromí dotčeného k veřejnému zájmu? Má veřejnost právo znát ji? Potřebuje ji k občanskému rozhodování? Anebo pouze touží dozvědět se ji jako zajímavost?
- Jsou dotčení lidé součástí události náhodou, anebo z vlastního rozhodnutí? Jakou úroveň ochrany si zaslouží? Co jim může zveřejnění informace způsobit?
- Jak bychom se cítili, kdybychom se stali předmětem stejného přístupu?
- Nezveřejňujeme údaje ze soukromí jen proto, že nám je dotyčný vnutil, podsunul?
- Dokážeme před veřejností i před poškozenými plně ospravedlnit své rozhodnutí? Pokud hodnota informace ze soukromí kohokoli spočívá především v tom, že je "zajímavá", a nemá hlubokou souvislost se schopností dotyčného zodpovědně rozhodovat, vést stát, spravovat veřejné finance nebo podobně, časopis TÝDEN ji nezveřejní.

Fotografie

Redakce časopisu TÝDEN považuje obrazovou stránku za stejně důležitou jako část textovou. Proto se snaží aplikovat pro fotografie či jiná grafická zobrazení stejná pravidla jako pro články. Všechny publikované fotografie musí pravdivě reprezentovat realitu; stejně jako si píšící autor nesmí vymýšlet citace, fotograf nesmí zpětně rekonstruovat jakoukoli scénu a vydávat ji za "skutečnou". Pokud použijeme takovou ilustrační fotografii, kterou by mohl čtenář snadno vnímat jako fotografii reportážní, vždy ji za ilustrační označíme. Stejně tak, pokud využíváme například na obálkách možnosti digitální úpravy fotografií či montáže, čtenáře na to upozorníme na příslušné straně časopisu.

Redakce časopisu TÝDEN si uvědomuje, že i fotografie mohou stranit, případně zraňovat. K textům o veřejně činných osobách, pokud možno, nevyužíváme stylizovaných portrétů politiků - jak přebírají vyznamenání, podepisují prohlášení nebo čtou dokument. Zveřejňujeme-li fotografie mrtvých těl, obětí trestných činů, pachatelů či vážně nemocných lidí, činíme tak po zvážení všech etických souvislostí.

Fotografové časopisu TÝDEN by si měli klást tyto otázky:

- Nenarušujeme nepřiměřeně soukromí fotografovaného? Jestliže ano, existuje k tomu řádný důvod?
- Není fotografovaná situace natolik soukromým momentem bolesti a utrpení, že veřejnost nemá právo ji poznat?
- Sděluje fotografie přesně to, co má? Není možné získat přesnější?
- Nezkresluje vizuální efektnost zvoleného záběru skutečnost?
- Jednáme s objekty našich fotografií citlivě a s účastí?

Odpovědní (obrazoví) redaktoři si pak musí klást tyto otázky:

- Potřebujeme více informací o kontextu, který je s fotografií spojen?
- Nemění konkrétní využití fotografie - včetně textového popisku - její původní sdělení?
- Jaké jsou etické a právní otázky, které by mohlo zveřejnění fotografie vyvolat?
- Jak bychom reagovali, kdybychom se sami ocitli na téže publikované fotografii?
- Existují jiné možnosti, jak vyjádřit totéž, a přitom zmenšit možné negativní následky pro dotčené jednotlivce?
- Nepředstavuje zveřejněná fotografie pouze prosazení zájmů fotografovaného?
- Dokážeme veřejně ospravedlnit způsob našeho rozhodování?

Otevřenost

Redakce časopisu TÝDEN plně uznává, že jakýkoli podvod, byť by vedl k získání informací, snižuje důvěru veřejnosti v jeho poslání.

Redaktoři TÝDNE proto nesmějí při sběru faktů nebo při rozhovorech s lidmi skrývat svou profesní totožnost. Lidé, kteří jsou autory TÝDNE osloveni, musí vědět, že jejich komentář může být publikován. Není přípustné ani nahrávání telefonního rozhovoru bez jasné domluvy s dotazovaným.

Aby časopis TÝDEN učinil výjimku a použil informace získané na základě skrytého jednání, musela by být naplněna tato kritéria:

- Informace by měly životní důležitost, ať už pro stát nebo pro ohroženého jednotlivce. Poukazovaly by například na systémové selhání na nejvyšší úrovni.
- Všechny otevřené pokusy o získání informací předtím selhaly.
- Autoři budou ochotni ve svém textu odkrýt svou metodu a budou schopni ji ospravedlnit.
- Všichni, kteří jsou účastni rozhodovacího procesu, zváží:
 - krátkodobé i dlouhodobé následky takového jednání;
 - vliv na důvěryhodnost žurnalistiky;
 - skutečnou motivaci;
 - právní důsledky takovéto akce,
 - konzistentnost činu a jeho zdůvodnění.

Vztah mezi redaktorem a zdrojem informací

Každý člen redakce časopisu TÝDEN je povinen reprezentovat svou instituci slušným, nikoli agresivním jednáním.

TÝDEN souhlasí s názorem, že k důvěryhodné žurnalistické práci patří jasná identifikace informačních zdrojů. Někdy se ovšem stane, že autor musí při sběru informací zaručit, že svůj zdroj neprozradí. Obecně lze říci, že tento postup je možný pouze při ochraně relativně bezmocných, při ohrožení bezpečnosti dotyčného, anebo při ochraně těch, kteří by mohli ztratit firemní či institucionální pozici, nebo dokonce zaměstnání vůbec. V každém případě považujeme za nutné dodržovat tato pravidla:

- Dříve než někomu slíbíme utajení, pokusíme se získat stejnou informaci ze zdroje, který je ochoten být citován.
- Neposkytneme anonymitu k nekonkrétnímu osočování jednotlivců nebo organizací.
- Zvážíme, jaké jsou motivy zdroje, který je sdílný jen potud, pokud není jmenován.
- Pokud jednou nevyzrazení slíbíme, slib bezpodmínečně dodržíme.
- V každém textu, který nejmenovaný zdroj využívá, řádně vysvětlíme, proč jej udržujeme v anonymitě a odkud zhruba pochází.

Autoři časopisu TÝDEN rovněž musí jednat citlivě se zdroji emocionálními, anebo naivními. Novinář nemá těžit z nezkušenosti lidí, kteří nejsou na styk s médii zvyklí.

Konflikt zájmů

Redakce časopisu TÝDEN si uvědomuje, že jejím prvořadým úkolem je sloužit veřejnosti pravdivými informacemi. V případě konfliktu zájmů musí tento výsostný úkol vždy dostat přednost před ostatními, rovněž oprávněnými cíli:

- před snahou o ekonomický zisk;
- před snahou o konkurenceschopnost na trhu;
- před snahou postarat se ekonomicky a sociálně o své zaměstnance.

Zatímco vydavatel časopisu TÝDEN se zavazuje k přísnému oddělení obchodní a inzertní politiky od chodu vlastní redakce (což se formálně projevuje důsledným označováním veškeré placené reklamy a textů "public relations"), z podobných důvodů mají žurnalisté časopisu TÝDEN zakázáno být aktivní v politické straně, pracovat na krátkodobou smlouvu pro vládu, radnice a další organizace s nimi spojené či pro jakoukoli významnou průmyslovou, obchodní nebo finanční společnost. Každý autor je pak povinen neustále zvažovat možný vliv závazků plynoucích z:

- členství v rozličných, byť nepolitických organizacích či zájmových uskupeních;
- přátelských a jiných blízkých vztahů;
- vlastních i rodinných finančních investic.

Pokud budou členové redakce vystaveni prokazatelnému nátlaku, kterým se politické, ekonomické či jiné zájmové subjekty pokusí ovlivnit nestrannost listu, časopis TÝDEN bude o takových pokusech informovat.

Všichni zaměstnanci mají zakázáno přijímat od svých zdrojů, spolupracovníků či institucí jakékoli dary, ať již v podobě finanční nebo věcné. Pokud se týká společného cestování (například při zahraničních cestách prezidenta či premiéra), vedení redakce zváží případ od případu možný špatný vliv na důvěryhodnost listu. Pokud bude cestu redaktora jakákoliv instituce či organizace sponzorovat, časopis TÝDEN tuto informaci na konci každého příslušného článku zveřejní.

Plagiátorství

Ačkoli se v českých médiích setkáváme denně s necitovanými, a přesto opsanými informacemi nebo myšlenkami, redakce časopisu TÝDEN považuje tyto praktiky za nepřijatelné. Plagiátorství chápeme jako krádež cizího duševního vlastnictví, jež snižuje důvěryhodnost novinářského poslání.

Autoři časopisu TÝDEN by proto měli zvážit nad každým svým textem následující otázky:

- Připsali jsme pečlivě všechny informace nebo myšlenky, které nejsou naše, jejich skutečným autorům?
- Citujeme podle svých poznámek, anebo z paměti? A pokud z paměti, jsme si jisti, že jsme to, co píšeme, neslyšeli od nikoho jiného?
- Jsou myšlenky, které rozvíjíme, natolik odlišné od čehokoli, co jsme četli, aby čtenáři mohli poznat rozdíl mezi naším autorstvím a osobitostí autorů v jiných médiích?
- Známe texty jiných autorů na stejné téma natolik dobře, abychom se nedopuslili plagiátorství nevědomě?

Veřejná vystoupení a externí spolupráce

Časopis TÝDEN považuje tento kodex za závazný nikoli jen pro vlastní tištěné a Internertové vydání, ale i pro všechna další veřejná vystoupení členů redakce v rozhlase, televizi či kolegiálních tištěných médiích. Všichni zaměstnanci časopisu TÝDEN musí v ostatních médiích vystupovat pod svým pravým jménem - a pod hlavičkou časopisu.

Časopis TÝDEN přijímá tento dokument v druhé půli roku 1998, kdy můžeme konstatovat: Žádná závažnější debata o etice médií dosud v České republice nevznikla. Kritické hlasy se ozývaly zejména ze strany politiků - a proti takovým útokům se média pochopitelně jen brání. Co ovšem hrozí? Ve společnosti, která chrání svobodu projevu,

může se stát žurnalistou každý; vzdělanec i ignorant, pravdomluvný i lhář, odborník i grafoman. Pokud se média nechopí role tvůrců normy, nebude nikdy s čím srovnávat. Neutrpi tím pouze žurnalistika, ale především celá společnost. Časopis TÝDEN se zveřejněním tohoto textu vystavuje značnému riziku: Uděláme-li chybu, každý může říci, že jsme nevyhověli vlastním měřítkům. Jsme si však jisti, že naše důvěryhodnost a veřejná diskuse o médiích za to stojí.

KAREL HVÍŽĎALA, PETR BUSTA, MICHAL RŮŽIČKA, ZDENĚK
PROCHÁZKA, VLADIMÍR NAGAJ,
ŘÍJEN 1998

<http://ceskaskola.cz/>

Příloha č. 2- Smrt Karla Svobody

Sebevražda Karla Svobody (†68) MÁME VÝSLEDKY PITVY! Žádná rakovina, ale... Léčil se na psychiatrii

Karel Svoboda s ročním synem Jakubem.

- **Zhubl 30 kilogramů**
- **Prožíval těžké nervové otřesy**

JEVANY – Neděle, 18:30 večer. Tma. Vendula Svobodová (34) přijíždí svým autem ze Šumavy domů. Na zadním sedadle poklímává syn Jakub (1). Dálkovým ovládním Vendula otevírá bránu od domu a vjíždí na dvůr. Před garáží leží na zádech tělo jejího manžela, hudebního skladatele Karla Svobody (†68). Na sobě má svetr, kalhoty a zimní boty. V pravé ruce svírá svůj kolt Smith & Wesson, a nad spánkem má otvor v hlavě. Vendula začíná křičet. Svoboda je v tu chvíli už tři hodiny mrtvý... V pondělí, ani ne čtyřicet hodin po jeho smrti, už je na světě i pitevní zpráva, plná šokujících zjištění!

Podle ní Karel Svoboda v den smrti vážil sedmdesát kilogramů, což je téměř o třicet kilo méně než normálně. Podle závěru soudního lékaře to může být následek těžkého nervového otřesu nebo dlouhodobého stresu. Jinak byl fyzicky naprosto zdravý. Žádný nádor, žádná rakovina, žádná nemoc, o které se ještě včera spekovalo. Jediným jeho problémem byly deprese, Svoboda kvůli nim byl několikrát i na psychiatrii. Naposledy psychiatry v pražské nemocnici ve Střešovicích vyhledal o Vánocích. A čím se tedy trápil? Hovoří se o tom, že manželé přece jen měli partnerské neshody. „Oba hodně zhubli, asi mezi nimi nebylo vše v úplném pořádku,“ říkají známí. Ve hře je i umělecké vyhoření či strach z vězení.

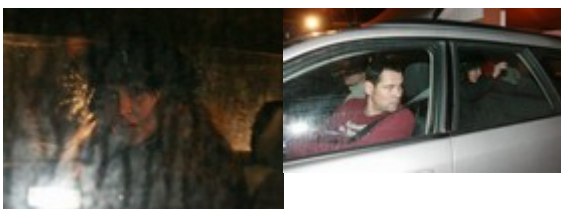
Co se vlastně v neděli večer v Jevanech odehrálo? Vendula po příjezdu v půl sedmé večer zoufale křičí a běží k sousedovi volat policii. Je v šoku. Ještě ve tři hodiny odpoledne s manželem telefonovala, jela v tu dobu z hor, a zdál se jí být v pořádku. Od půl čtvrté už ale nebral telefon. Vendule trvá pět minut, než od sousedů zavolá záchranku. Ta vyjíždí z pět kilometrů vzdáleného Kostelce nad Černými lesy v 18:35. Panuje zmatek, nikdo v tu chvíli ještě neví, kdy se Svoboda zastřelil, a Vendula doufá, že se ho podaří resuscitovat. Krátce po příjezdu je ale jasné, že vše je marné. Skladatel se střílel do pravého spánku, rána vyšla nad levým uchem ven. Na ruce má krev. Sebevraždu spáchal venku, doma zřejmě nechtěl »nadělat«. Zůstal ale pod stříškou garáže, pro případ, že by se Vendula zdržela a začalo pršet. Nechtěl asi, aby jeho tělo našla promočené nebo zasněžené. Dopis na rozloučenou nezanechal...

A co se tady v neděli stalo?

- V 15.00 mluvil s Vendulou po telefonu
- V 15.30 už mobil nezvedl, byl mrtvý
- Vendula ho našla v 18.30
- Začala křičet a utíkala k sousedovi
- Kulka vletěla do hlavy nad pravým uchem
- Proč se zastřelil venku?
- Proč nenapsal dopis na rozloučenou?
- Co bude s malým Jakubem?

Fotografie z místa činu:

Autor: (vet, mac, efk)

Foto Aha! – Marek Pátek, Petr Novotný, Profimedia.cz, Dalibor Puchta

30.1.2007

<http://www.ahaonline.cz>

Vendula Svobodová našla azyl u kamarádky v Říčanech

31. ledna 2007

Vendula Svobodová prožívá nejtěžší okamžiky ve svém životě. Z vily v Jevanech, kde se v neděli zastřelil její manžel Karel Svoboda, odvezli zoufalou Vendulu přátelé a našla azyl v panelákovém bytě kamarádky Simony v Říčanech. Její rok a půl starý syn Jakub zůstal u chůvy.

foto: Deník Aha!

Vendula Svobodová našla azyl v panelákovém bytě své kamarádky Simony Pizingerové v Říčanech, 30. ledna 2007

Vendula Svobodová má ke své kamarádce Simoně téměř sesterský vztah, možná i proto, že sama je jedináček. Vždy říkala, že ji Simona nabíjí pozitivní energií, a proto není divu, že se v tak tragické chvíli uchýlila právě k ní.

Obě ženy pojí kromě kamarádství také společné podnikání. V Říčanech si před časem otevřely obchod s květinami, kam Vendula často jezdila a v každé volné chvíli se snažila vypomáhat.

Do jevanské vily, která za svou existenci pamatuje nejednu tragédii, se teď Vendula zřejmě hned tak nevrátí. Otázkou je, zda Jevany vůbec ještě někdy bude chtít nazývat domovem...

<http://revue.idnes.cz>

3.02.2007 - JANA CIGLEROVÁ, PAVLA MATĚJŮ - Titulní strana - str. 01

„Volala jsem na něj: Karle! Karle!“

Strhané rysy, třesoucí se ruce. Vendula Svobodová sedí v kuchyni bytu své kamarádky, kde právě bydlí. Na sobě má roztrhaný svetr. Kouří jednu cigaretu za druhou a občas se nadechne z přístroje, aby se jí lépe dýchalo. Uprostřed slova propukne v pláč.

* Myslíte, že váš muž smrt plánoval?

Ne. On ráno nevěděl, že se večer zastřelí. Nevěděl to, ani když jsme si volali a já mu říkala, že jedeme domů. Ještě chtěl, abych přivezla jídlo z restaurace. Jeho sebevražda byla zkrat. Přišlo to najednou.

* Nemohl to spustit právě ten poslední hovor? Nepohádali jste se?

Vůbec! Říkala jsem mu: „Je špatná cesta, ještě ti zavolám, až to bude lepší.“ Nedalo se řídit, na silnici bylo třicet centimetrů sněhu. On mi kladl na srdce, abych jela opatrně a dávala na sebe a na Jakuba pozor.

* Pak jste mu už nevolala?

Volala. Už mi to nezvedal. Dneska vím, že byl v tu chvíli mrtvý.

* Nenapadlo vás, že by to dopadlo jinak, kdyby nebyla špatná cesta a vy jste s ním mohla mluvit?

Ale kdyby mu nebylo dobře a on mi to chtěl říct, tak mi to řekne. Mluvil se mnou a řekli jsme si všechno, co bylo potřeba. On to v tu chvíli ještě nevěděl.

* Co jste udělala jako první, když jste ho tam našla?

Běžela jsem okamžitě dát Jakuba pryč. Oběhla jsem dva domy, ale až třetí sousedka mě pustila dovnitř. Myslela si, že jsem se zbláznila, když jsem jí říkala, co se stalo. Poslala se mnou svého syna a zatím hlídala Jakoubka.

Pokračování na str. A3

SMRT KARLA SVOBODY Manželka populárního hudebního skladatele Vendula Svobodová otevřeně hovoří o smrti svého muže i o tom, co jí předcházelo: deprese a přepracovanost. Policisté už odhalili svého kolegu, který chtěl na smrti vydělat.
Pokračování ze str. 1

* Jakub si ale pohled na tatínka nebude pamatovat, ne?

Myslím, že ne. Ale víte, co já mu jednou budu muset říct? Umřela ti sestřička a zastřelil se ti táta.

* Došlo vám hned, co se stalo?

Ve vteřině.

* Co byla vaše první myšlenka?

Že to není pravda. Nemohla jsem tomu uvěřit. Dokonce jsem se i záchranky pořád ptala, jestli je živý. Volala jsem na něj: Karle! Karle!

* Co jste dělala potom?

Zatelefonovala jsem Janisu Sidovskému. Říkala jsem mu, že Karel je asi mrtvý a že má hned přijet. Byla jsem v šoku. Seděla jsem u sousedky, klepala se a brečela.

* Vrátila jste se pak domů?

Musela jsem tam ještě několikrát jít. Dokonce kolem toho místa. Policie chtěla prohledat dům. Hledali dopis na rozloučenou, vyslychali mě, brali mi vzorky z rukou, jestli na nich nemám střelný prach. Omlouvali se mi za to, ale já je chápala, dělali svoji práci.

* Všimla jste si, že někdo tělo vašeho muže fotí?

Nejen to. Věděla jsem přesně, kdo to byl i kolik udělal záběrů. To bylo hrozně zvláštní. Byla jsem v šoku, třásla jsem se, ale všechno jsem velmi ostře vnímala.

* Umíte si představit, že v tom domě budete žít?

Já v tom domě nechci žít. Ten dům je prokletý. Stalo se tam takových neštěstí.

* Nechcete se tam ani vrátit?

Vracím se tam jen pro věci.

* Co právě prožíváte?

Absolutní zoufalství. Všechno, co jsem žila a poznala s Karlem, co s ním začalo, teď skončilo. Karel byl osudový muž mého života a já byla osudovou ženou jeho života. Hrozně často mi to říkal. My jsme byli jedno tělo a jedna duše. On bylo moje půl. A to teď odešlo.

* A co s vámi teď bude?

Já vůbec nevím. Nevím, co budu dělat, nevím, kde budu žít. Jenom vím, že to teď potřebuju přežít. Chtěla bych, aby si to přečetli ti, kteří na mě házejí špínu. Lidé, kteří mě viní z jeho smrti a přitom si neuvědomují, že jsem našla svého muže s prostřelenou hlavou. A že jsem v tu chvíli měla v náručí našeho syna.

* Jak to, že u toho Jakub byl?

Protože já netušila, že tam na zahradě bude ležet na zemi mrtvý v louži krve. Vystoupili jsme normálně z auta a šli domů.

* Zaráží vás, že vás z mužovy smrti viní i lidé, kteří byli vaši přátelé?

Teď vím, že to nebyli mí přátelé. Ale všem jim odpouštím. Hlavně jsem ale musela odpustit Karlovi.

* A odpustila jste mu?

Ano. Protože pro člověka, který spáchal sebevraždu, je smrt jediné a nejpříjemnější řešení. On tím potřeboval pomoci hlavně sám sobě.

* Léčil se z depresí?

Ano, docházel k psychiatrovi s hlubokými depresemi. Bral léky, které si odvezla policie. Jeho děti to věděly, ale syn Petr žije na Slovensku a dcera Jana v Americe. Byla jsem na to úplně sama. Žila jsem s ním v jednom domě, on měl depresivní stavy. Nemluvil souvisle, měl temné propady, byl verbálně agresivní. Doktoři mi radili, abych to nevnímala, ale to nedokážete. Snažila jsem se s ním o tom mluvit, plánovali jsme do budoucna.

* Byli jste od sebe odloučení?

Samozřejmě že ne. Žili jsme spolu, milovali jsme se, spali jsme spolu v jedné posteli.

* Měla jste milence?

Neměla.

* Co ti lidé, o kterých se spekuluje?

Myslíte mého bývalého společníka ve firmě, který mě okradl a já s ním několik let nejsem v kontaktu?

* A váš údajný řecký milenec?

Já byla v Řecku dvakrát. Plánovali jsme tam s Karlem dům a chtěli jsme tam vozit s nadací nemocné děti. A proto, že jsem jezdila do Řecka, si vymysleli, že mám řeckého milence. Psali, že jsem si ho vozila z Prahy tam. To by bylo trochu nošení dříví do lesa, ne?

* Nemohl si to myslet Karel? Nežárlil na vás?

Karel? Ten na mě žárlil od první chvíle, kdy jsme se poznali. A já žárlila na něj!

* Co podle vás poslední depresi nastartovalo?

Vyčerpání z práce na muzikálu Golem. Byl to šibeniční termín. I Michal David, který je o dvacet let mladší, tu práci odmítl, protože by to nezvládl.

* Jak vypadal průběh jeho depresí?

Třeba měsíc nevyšel z domu. Měl agresivní výpady. Upadal do letargie. A stupňovalo se to. Propady byly stále častější.

* Měl také maniacké fáze?

V takových chvílích strašně přeháněl. Hned se nadchl, básnil o projektech a plánech. Ale ti, co ho znali, věděli, že to musí dělit padesáti.

* Jak to, že si toho, v jak vážném je stavu, nevšiml jeho psychiatr?

Podle mě byl na tom Karel tak špatně, že měl být hospitalizovaný. Byl na různých tělesných vyšetřeních, ale pokaždé se vrátil zklamaný, že mu nic nenašli. Cítil se špatně, ale odmítal si připustit, že za to může jeho psychika. Nechtěl, aby si o něm lidé mysleli, že je blázen. Stěžoval si například, že má rakovinu, ale pitva nic takového neprokázala.

* Kdy byl u psychiatra naposledy?

24. ledna. Vrátil se a řekl mi, že už tam nebude chodit, protože mu nepomůže. Říkal: „Pomohl jsem si z toho sám, i když umřela Klára. Teď si z toho pomůžu taky.“

* Mluvil někdy o smrti?

Jednou jsem ho slyšela, jak producentovi Lichtenbergovi říká: „To se ti budou dobře prodávat lístky na Golema, až to tady zabalím, vid’?“

* Proč jste nikdy nemluvili veřejně o tom, že je tak nemocný?

Víte, co to je, žít s národní kulturní památkou? Můj muž si nedokázal představit, že někdo napíše, že je psychicky nemocný. Já jsem si ho moc vážila a nikdy jsem na veřejnosti nemohla dát najevo, jak mu je.

* Nebála jste se toho, že měl doma zbraň?

Nemohla jsem přece vědět, že se zastřelí. Nikdy mě to nenapadlo.

* Kolik jich měl?

Dvě. Měl zbraně rád. Pořídil si je na obranu rodiny. Nedovolil by, aby nám kdokoli ublížil.

* Bránil vás i jinak?

Pořád. Když mi třeba někde nevzali projekt, psal jim osobní dopisy, ve kterých se za mě postavil.

* Bojíte se toho, jaký bude život, když už vás bránit nebude?

Už teď se ukazuje, jak se ke mně chovají lidé, když tady Karel není. Ale já to ustojím. Spousta lidí se chová zle, ale pořád je víc těch, kdo mi nabízejí pomoc.

* Byla jste na představení Golema, kde se loučili s Karlem?

Ne. Nikdo mě nepozval. Ani mě, ani jeho děti.

* Zanechal váš muž závěť?

Myslím, že ne.

* Jak se tedy vypořádá dědictví?

Podle zákona. Měli jsme předmanželskou smlouvu, takže jsme neměli společné jmění. Jsem jen jednou z dědiců a momentálně úplně bez příjmů.

* Kdybyste teď mohla svému muži něco vzkázat, co by to bylo?

Že ho miluju. Že mi bude neskutečně chybět. To, že mě bránil a že mě miloval.

<http://mfdnes.newtonit.cz>

Nebyl psychicky nemocný, brání přítel Karla Svobodu

10. února 2007 18:35

"Karlovi už nepomůžu, vím. Ale znali jsme se pětatřicet let a z přátelství k němu to tak nemohu nechat. Rád bych poopravil obraz, který o Karlovi šíří jeho žena. Nebyl to žádný blázen." To je začátek vyprávění, s nímž se iDNES.cz svěřil Svobodův nejbližší přítel Michal Bufka.

foto: Ivan Chlud

"Nadzvedlo" ho, že se vdova od počátku snažila všemožně vyvracet jakékoliv podezření, že by příčinou sebevraždy manžela mohla být krize jejich vztahu. Hovořila o depresích, o tom, jaké měl temné propady a jak byl zlý.

"Nic nám do toho není a nikdo by se nic nedozvěděl, kdyby z něj Vendula nedělala blázna," zdůvodnil Svobodův přítel, zubař Bufka iDNES.cz, proč se rozhodl promluvit. "Karel měl občas deprese stárnoucího chlapa, ale asi tak, jako každý z nás. Byl to velice citlivý a jemný člověk."

"Potřeboval občas povzbudit, pofoukat. Kdyby měl Karel problémy, měl spoustu přátel mezi lékaři, kteří by mu diskrétně rádi pomohli," soudí Bufka. Se Svobodou se vídali často. "Kdybych na něm cokoli patologického pozoroval, sám bych ho k léčbě přemlouval," tvrdí.

Podle Venduly Svobodové se psychický stav jejího muže zhoršil následkem stresu z práce na hudbě k muzikálu Golem. Bufka tomu ale nevěří. "Byl přepracovaný, ale já jsem přesvědčen, že se trápil hlavně kvůli své ženě. Myslím, že od něj chtěla i s malým Jakubem odejít."

Vyčítám si, že jsem mu nenaslouchal

Svoboda prý o rozchodu mluvil už dávno. "Loni na podzim mi z ničeho nic řekl, že to

měl udělat a já v tu chvíli nevěděl, co má na mysli, protože jsme se předtím bavili o autech. 'Měl jsem se tenkrát rozvést,' vysvětlil mi."

Podle Bufky se chtěl Svoboda rozvést už pár měsíců po smrti dcerky Klárky. "Ale cítil zodpovědnost vůči Vendule, a tak to tehdy neudělal. Po loňském létě toho přede mnou poprvé zalitoval," vzpomíná zubař.

Myslí si, že tragédii nastartovalo loňské léto, kdy Vendula odjela na dva týdny na dovolenou do Řecka a nakonec tam zůstala mnohem déle. "Vrátila se a Karel si mi stěžoval, že ho ponižuje, předhazuje mu, že on je teď nula, zatímco ona se stala ženou roku a je teď ona celebritou. Svěřil se také, že se mu vysmívá i jako chlapovi. Chtěla od něj i s Jakubem odejít, ale nabyl jsem dojmu, že ho chce vyprovokovat, aby žádost o rozvod podal on."

Michal Bufka prý skladatele od rozvodu neodrazoval. "Tak se konečně rozved', radil jsem mu. Řekl mi, že by to udělal, kdyby byl o dvanáct let mladší. Báł se, že by zůstal sám. Poslední dobou už jsme se o problémech u něj doma nemluvili. Několikrát chtěl, ale odbyl jsem ho. Teď si to vyčítám."

Takovou si ji vybral

"Karel byl vždycky bohém a bonviván. Šaramantní, obletovaný ženami. Potrpěl si hlavně na půvabné blondýnky," vzpomíná Bufka. Taková byla i jeho první žena Hanka. Říkalo se jí Šiška.

"V té době jsme bydleli v Jevanech proti sobě. Byli jsme takzvaní ledničkoví přátelé, takže když Šišce něco chybělo v ledničce, přišla si pro to k nám a naopak."

Smrtí Svobodovy první ženy přátelství neskončilo. "Scházeli jsme se dál, snažili jsme se Vendulu přijmout. I ona se snažila. Karlovu synovi Petrovi bylo tehdy asi třináct, vozila ho do Říčan do školy."

Uměla prý skvěle vařit, Bufkova žena se s ní kolikrát radila o různých receptech. "Ale i když jsme se všichni snažili, myslím, že jsme ji mezi sebe nikdy úplně nepřijali. Byla zkrátka z jiného těsta," konstatuje Svobodův přítel. Soudí, že Karlovi imponovalo Vendulino mládí, energie, drzost, že mu uměla ve společnosti odseknout i nahrát na smeč.

Vendula byla z jiného těsta

Na začátek Svobodova druhého manželství zavzpomínala i Bufkova žena Lenka. "Vendula dostala do vínku půvab, ale i jadrné a velmi přímé vystupování. Napřed to bylo roztomilé, ale později už jsme věděli, že se kvůli ní Karel občas cítil ve společnosti nesvůj. Se smíchem i s pohrdáním dokázala urazit jeho i ostatní."

Podle Lenky Bufkové byl jejich soused vzdělaný člověk a velký estét. "Když ale někam přišla Vendula, tak často formálně - ať už oblečením nebo chováním - neladila ani s událostí ani se společností. Poslední typickou situací byla její minisukně na pohřbu."

"Karlovy děti Janu i Petra znám odmalička. Jsou skvělé, skromné. Oba špatně snášeli ten humbuk kolem tátovy smrti a tohle byla poslední kapka," myslí si Michal Bufka. Petr a Jana Svobodovi pak dali ještě s podporou režiséra Filipa Renče na pohřbu jasné najevo, že věří názorům otcových přátel.

"Oba dva o jeho trápení věděli, ale Vendulu respektovali. Kolikrát mi říkali, ať je jaká je, hlavní je, aby byl táta šťastnej. A když na podzim viděli jak je na tom, zvala ho Jana k sobě do Ameriky. Jenomže Karel se strašně bál létat letadlem," vzpomíná Bufka a uzavírá své úvahy: "To, co Karel udělal, musel vyprovokovat velmi silný impulz. Musel se zastřelit ve chvílkovém zkratu, ale jestli to byl telefonát nebo bezmoc z toho, že se mu vzdaluje žena s jeho milovaným dítětem, to se bohužel nikdy nedozvím."

<http://zpravy.idnes.cz>

Přítel Svobody promluvil: Karel ke mně utíkal

02.11. 05:00

Jana Hoška (30), marketingového manažera Merkur kasina, s hitmakerem seznámil před 6 lety Svobodův dobrý známý.

"Podali jsme si ruce a to bylo všechno. Asi po měsíci mi Karel zavolaal," světil Blesku Hošek.

V té době žil Hošek v Německu, kde provozoval penzion. Co skladatel sdělil mladému podnikateli do telefonu, zůstane už asi navždy tajemstvím. Jisté je jedno. Oba muži se začali přátelit a stýkat. Po měsíci od Svobodova telefonátu totiž došlo podle Hoška k prvnímu dostaveníčku - Karel jel služebně do Berlína. "Já jsem gay. A nikdy jsem se žádnou ženou nebyl... Karel mi svěřil, že muže nikdy v životě neměl...", rozpovídal se Hošek.

Karel Svoboda a muž? Těžko se tomu dá věřit. Sukničkář, sexuchtivý umělec, hrátky ve třech, čtyřech, pěti, to ano. Že by ale ženami posedlý muž šel do intimního vztahu se stejným pohlavím? To by do hudebního génia řekl jen málokdo.

"Náš pětiletý vztah byl velmi pevný. Nikoli ale pravidelný. Někdy jsme se viděli jednou za půl roku, někdy třikrát do měsíce," svěřil Hošek a neopomněl dodat: "Svoji ženu Vendulu ale Karel velmi miloval. Měli problémy, to mi říkal. Určitě to ale nebyly problémy jiné, než mají jiní manželé. Dal by za ni duši."

Osobní nebo pracovní problémy prý ale podle Hoška Karel moc neventiloval. Naopak, chtěl je alespoň na chvíli vymazat úplně ze své hlavy. "My jsme se spolu scházeli právě proto, že jsme chtěli žít tím momentálním okamžikem. Já se neptal, on se neptal," popisuje Hošek.

Svobodova manželka Vendula prý o jejich přátelství neměla ani zdání. "Karel mě o to prosil a potom se mne pořád ptal, jestli se nezlobím, že musím držet jazyk za zuby," svěřuje Hošek a odmítá se už ke vztahu se Svobodou vyjadřovat.

To skladatelův blízký přítel je sdílnější. "Honza Karla miloval určitě jako člověka. Navíc se mu líbilo, že je to kus chlapa. Karel si ale dával moc dobrý pozor, aby se svět o jeho prapodivných výletech nedozvěděl. K Honzovi choval velmi vřelé city, v sobě měl ale zmatek, jak je to vůbec možné," přiznal informátor Nedělního Blesku.

Podle něj Svobodova setkání s Honzou probíhala téměř vždy podle stejného scénáře. Svoboda jel do Německa a domluvil si s Honzou schůzku. Šli na večeři, popovídali si a Honza skladateli u sebe doma ráno připravil snídani. Večer prý už skladatel byl pryč.

Když se oba muži scházeli v Čechách, téměř vždy se tak dělo v chalupě nedaleko Jevan. "Karel nikdy nezůstával dlouho. Spěchal vždycky domů. Za Vendulou," popisuje společný známý obou pánů.

Se Svobodou se prý Hošek setkal i v ty svátky roku 2006, které skladatel o několik dnů později zakončil střelou do hlavy. Že by si ale skladatel chtěl sáhnout na život, to se Honzovi při schůzce tehdy prý nezdálo.

"Karel byl jenom vyčerpaný. Nikoli z osobního života, ale z Golema. Měsíce trpěl strachem, že ho do premiéry nestihne dopsat. Že už má jenom pár dnů a režisér Filip Renč ho neustále honí a je na něho i sprostý," svěřil ještě Svobodův a Hoškův společný známý a nakonec zdůraznil: "Karel Svoboda nebyl gay, ani bi... Chtěl se asi jenom ze svých problémů dostat do jiného světa. Sám sebe se pořád ptal: Já a vztah s chlapem? Tomu nemohu uvěřit! Celý život jsem žil jinak."

Co je pravdy na příběhu pana Hoška se na sto procent už nikdo nedozví. Karel Svoboda je mrtev. Že by se chtěl Jan Hošek pouze zviditelnit?

"Opravdu nemám potřebu se zviditelňovat po roce a půl, kdy mu na hrob nosím kytky snad jenom já. Navíc jste si vy našli mě," říká k tomu ovšem Hošek. Jisté je tedy jen jedno: Karel Svoboda skutečně nepůsobil, že je 'na chlapy'. Ba naopak. Když ale člověk, byť sebeúspěšnější a sebegeniálnější, pocítí beznaděj a onemocní mu duše, možné je všechno. Obzvláště, když jde o hudbou posedlého génia.

www.blesk.cz

Skladatele Karla Svobodu dali do špatného hrobu

25.06. 05:00

Jméno Karla Svobody (†68) je konečně vytesáno na náhrobku! Bohužel ne na hrobě, kde si skladatel, který loni v lednu spáchal sebevraždu, přál odpočívat.

Chtěl být pohřben vedle své dcery Klárky (†4), ale jeho syn Petr se rozhodl uložit urnu s ostatky ke své matce Haně.

"Nikdo se mě na nic neptal. Je mi z toho smutno," řekla včera se slzami v očích Blesku vdova po Svobodovi Vendula.

Skladatelův syn Petr (27) se tak rozhodl nerespektovat otcovu poslední vůli. Urnu s otcovými ostatky uložil do hrobu svojí matky už letos v lednu, ale na náhrobku stále chybělo skladatelovo jméno. Vendula podle svých slov několik měsíců doufala, že Petr rozhodnutí změní a splní tak Karlovo přání. Nestalo se a Svoboda zřejmě navždy zůstane v nesprávném hrobě.

"Jeho velkým přáním bylo vždy spočinout vedle Klárky. Říkal mi to nad jejím hrobem ještě o Vánocích před svou smrtí. A myslím, že mu mělo být vyhověno," řekla Blesku rodinná přítelkyně Svobodových Aňa Štaidlová.

Od své milované dcery Kláry, která podlehla leukemii, teď skladatel na hřbitově Aldašín u Jevan leží asi padesát kroků. "Nevěděla jsem, že má můj muž náhrobek. Nikdo se mě na nic neptal, ani nic neoznamoval," řekla Blesku Vendula Svobodová.

"Tolik nespravedlností už mám za sebou! Už nebudu řvát, brečet... Za Karlem s Kubou půjdu a jsem vděčna, že konečně aspoň víme, kam za ním jít," hlesla včera Vendula.

www.blesk.cz

Příloha č. 3 – Generál Štefka

18.01.2008 - JAN GAZDÍK - Téma dnes - str. 03

Přáli si a „Ducháček“ to zařídil

SKANDÁL NA VRCHOLU ARMÁDY Vysocí důstojníci generálního štábu si zřídili černý fond, z něhož si nechali proplácet drahé a luxusní dary typu tichomořská dovolená nebo lyžařská výbava. MF DNES nyní zjistila, jak přesně tato „generálská nadílka“ fungovala.

Praha - Šmída všechno zařídí! Tuhle pověst si na generálním štábu české armády získal příčinnivý plukovník Petr Šmída, jeden z vedoucích ekonomického oddělení velení armády. Málem jako Ducháček ze známého filmu.

Vojenským náčelníkům stačilo lusknout prsty a on vybavil kancelář špičkovými počítači i luxusním nábytkem, dodal sjezdové lyže na náčelníkovu dovolenou až do jeho bytu. A stejně tak i rotoped, běžecký pás či horské kolo - vždy podle šéfova vkusu. Potíž však byla v tom, že plukovník Šmída vše platil z černého fondu, který nahromadil podvodnými zakázkami civilních firem pro generální štáb. A nikdo se podle kriminalistů po léta neptal, kde na dary a odměny bere ten číperka Šmída peníze, ani nikomu nepřišlo divné, že cena darů mnohonásobně překračuje obvyklou výšku odměn. A dost se diví i policejní vyšetřovatel. „Při výsleších se nás vysocí důstojníci generálního štábu naprosto naivně ptají: Jak to, že jste Šmídu zatkli? Vždyť byl velmi schopný a vše nám přece zařídil.“

Policisté proto soudí, že část vlivných armádních důstojníků žila v absurdním přesvědčení - pracuji přece na generálním štábu, takže mám plný nárok na Šmídou poskytovaný nadstandard.

Blízký spolupracovník ministryně obrany Vlasty Parkanové to ovšem hodnotí jako od reality zcela odtržené myšlení. „Jako kdyby ti lidé žili v jiné době,“ říká.

Protikorupční služba nyní šetří, zda plukovníci či generálové věděli, odkud pocházejí Šmídovy peníze, anebo jen profesně selhali, když se o původ plukovníkových peněz, z nichž jim plynul luxus, nikdy nezajímali. „Pokud jim prokážeme úmysl, tak je samozřejmě i obviníme - například z trestného činu porušování pravidel při správě cizího majetku a zřejmě i z podvodu. Lidí, kteří sice nepodváděli, ale luxusní dary neodmítli, je poměrně široký okruh,“ vysvětlil kriminalista.

Vůbec poprvé k podvodům na generálním štábu promluvil včera jeho šéf Vlastimil Pícek. Přiznal, že ještě nedávno nepostradatelný plukovník Šmída byl degradován na vojína a propuštěn z armády, protože hrubě porušil své povinnosti.

Pícek nepopírá ani fakt, že korupční aféra se velmi dotýká důvěryhodnosti vojska, a namítá, že neselhal generální štáb, ale jen „Sekce rozvoje druhů sil“. Tu ovšem považují experti za jakési srdce generálního štábu. Svého času ji řídil i někdejší velitel armády Pavel Štefka a pak i Ivo Zbořil, jenž musel rezignovat z postu náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky.

Zveřejnění podvodů v jedné ze sekcí generálního štábu vyvolalo v armádě bouřlivé reakce. Většina důstojníků a generálů bojových jednotek však s kritikou MF DNES souhlasila. „Je dobře, že píšete o korupci. Je nejvyšší čas zpřetrhat vazby mezi kamarády, kteří si dohazují funkce a po odchodu do civilu i kšefty,“ říká jeden z generálů, který prošel několika bojovými misemi.

Generál tak připomíná fakt, že v čele firmy SABE, které armáda zaplatila milionové částky (základ černého fondu) za nikdy nedodané náplně do kancelářských tiskáren,

stojí bývalí důstojníci generálního štábu. Do redakce MF DNES volal i rozhněvaný generál Miroslav Bálint: „Ty podvody nám nejsou lhostejné, všichni tu teď o tom skandálu hovoříme. Vadí mi ale, že je najednou celý generální štáb za zloděje. Pracují tu stovky poctivých lidí.“

<http://mfdnes.newtonit.cz>

26.01.2008 - JAN GAZDÍK - Události a politika - str. 02

Vedl chamtivé generály, teď ho čeká další post

Pavel Štefka se má stát velvyslancem v Uzbekistánu. Muž, který nese odpovědnost za černé fondy na generálním štábu

Praha - Generál Pavel Štefka, za nímž se táhne korupční aféra na generálním štábu, směřuje po odchodu z armády do dobře placeného velvyslaneckého křesla v Uzbekistánu.

Podle důvěryhodných zdrojů se to ještě může zvrátit. Diplomaté totiž poukazují na fakt, že dokud se neprošetří původ černých fondů na generálním štábu, za něž si Štefkovi podřízení nakupovali luxusní dary v podobě horských kol či dovolené v Tichomoří, je přinejmenším sporné ustanovit Štefku českým velvyslancem. Mluvčí ministra zahraničí Zuzana Opletalová říká, že Karel Schwarzenberg nebyl dosud ministryní Vlastou Parkanovou oficiálně informován o žádných závažných skutečnostech souvisejících se Štefkou. A na zprávy v médiích prý nemůže v tuto chvíli reagovat.

Odpovědnost za zlodějinu v nejvyšších patrech generálního štábu však Štefka podle Parkanové nese. I proto ho kvůli výmluvám „já nic, já muzikant“ nazvala na shromáždění armádních velitelů zbabělcem.

Dětinský a nemužný Od dětinského a nemužného Štefky, jak jej ministryně nazvala, se včera distancovala i většina generálů. Zejména ti, kteří nesouhlasí s neetickými praktikami, které Štefka v nejvyšším velení armády zavedl.

Generálové, i ti v záloze, pozvali včera Štefku na neformální setkání, aby jim vysvětlil, jak vznikly přímo jemu pod nosem mnohamilionové černé fondy. Generály však Štefka nepřesvědčil. Některým z nich došla nad jeho vytáčkami trpělivost, takže mu doporučili, aby před veřejností raději mlčel, než se trapně vykrucoval. „Korupční aféru neseme velmi těžce, pošpinila i mnoho poctivých vojáků,“ vysvětlil MF DNES jeden z generálů důvody, proč si vojáci pozvali Štefku na „kobereček“.

O poměrech, které Štefka ve svém štábu zavedl, vypovídá i scéna, kterou ztropil při manévrech, jichž se v roce 2006 zúčastnil premiér Mirek Topolánek s tehdejšími šéfem obrany Jiřím Šedivým. Obětí Štefkových manýrů se tentokrát stal režisér Václav Marhoul, jehož jako důstojníka aktivních záloh armáda pozvala.

„Byl to mimořádně trapný zážitek. Lituji, že jsem přijal Šedivého pozvání na tribunu pro hosty. Usadil mne tam do křesla, zatímco generál Štefka seděl na lavici. Při nejbližší příležitosti ke mně přišel a zuřivě naléhal, abych z tribuny okamžitě vypadl, a že on jako velitel armády přítomnost nějakého záložáka mezi generály nestrpí. V tu chvíli mi bylo stydno i za něj, takže jsem rychle odešel,“ vzpomíná Marhoul.

Tohle i další otázky, které Štefkovo chování v armádě vyvolává, však bývalý náčelník generálního štábu odmítá vysvětlit. „Nebudu se s vámi bavit,“ říká.

<http://mfdnes.newtonit.cz>

„Mlaskání“ generála Štefky

Bývalý šéf generálního štábu chtěl 200 tisíc za přesčas. Většinou šlo o večírky na ambasádách

Praha - Když na generálním štábu tento měsíc praskl skandál s milionovými černými fondy, z nichž si někteří vojáci kupovali luxusní dary, jeho bývalý šéf Pavel Štefka hodil odpovědnost na podřízené. A nařkl je z chamtivosti.

„Začali u svého koryta mlaskat až moc hlasitě a také na to pak dojeli,“ prohlásil. Tento výrok se teď začíná obracet proti svému autorovi.

S jistou dávkou sarkasmu lze říci, že generál Štefka dost možná „mlaskal“ více než ti jeho podřízení, které kvůli exotickým dovoleným a večírkům za státní peníze stíhá policejní protikorupční služba.

Inspekce ministryně obrany totiž od včerejška prověřuje, jak je možné, že Štefka užíval vojenský služební byt a zároveň pobíral měsíční příspěvek na bydlení. Ten se za pět let vyšplhal na 600 tisíc korun.

Na příspěvek totiž mají nárok jen ti vojáci, kterým armáda bydlení zajistit nemůže.

MF DNES kromě toho zjistila, že ačkoliv Štefka v prvním čtvrtletí roku 2006 dostal 300 tisíc korun na odměnách, požádal tehdejšího ministra obrany Jiřího Šedivého o proplacení přesčasů ve výši 200 tisíc.

Většinu přesčasů přitom zdůvodňoval svou účastí na recepcích zahraničních ambasád či hodinami příprav na vojenských manévrech. Což měl v popisu práce.

Náměstek: Případ je jasný Ministr Šedivý generálův dvousettisícový požadavek odmítl. „To už na mne bylo opravdu moc,“ říká Šedivý, dnes náměstek generálního tajemníka NATO.

To potvrdil agentuře ČTK i Štefka: „A dále se to neřešilo,“ přiznal.

Pavel Štefka se s MF DNES odmítá bavit. Včera položil reportérovi telefon se slovy:

„Už jsem vám přece jednou řekl, že s vámi nechci hovořit!“ Podle náměstka ministryně obrany Radka Šmerdy neměl Štefka na pobírání příspěvku na bydlení nárok. Šmerda je přesvědčen, že zákon má jednoznačný výklad. Nepředpokládá proto, že inspekce ministryně, která Štefkův případ zkoumá, dospěje k jinému názoru.

Pokud by generál opravdu pobíral příspěvek v rozporu se zákonem a bezdůvodně se obohatil, Vojenský úřad pro právní zastupování po něm začne vymáhat škodu. Tedy 600 tisíc korun. „My jsme dokonce povinni peníze státu vymáhat zpět. V tomto smyslu nemáme na výběr,“ vysvětluje Šmerda.

Otázka na případnou trestní odpovědnost je podle Šmerdy předčasná. Postoj by podle něj musela změnit vojenská policie, která už jednou kauzu odložila.

Náměstek připouští, že generál mohl být uveden v omyl svými podřízenými, kteří ho ujistili, že na desetitisícovou částku na bydlení má nárok. Proti této možnosti však hovoří jiný argument: šéf generálního štábu, jenž se podílí na tvorbě vojenské legislativy, by měl přesně vědět, za jakých podmínek je vojákovi vyplácen příspěvek na bydlení. Nemělo by pro něj být novinkou, že pokud žije ve služebním bytě, nemůže dostávat příspěvek na bydlení.

Zatím dva obvinění V souvislosti s černými fondy na generálním štábu zatím policie obvinila dva důstojníky a není vyloučeno, že k nim přibudou další.

Vedení ministerstva obrany si láme hlavu, co selhalo, když černé fondy vznikly přímo pod nosem šéfa generálního štábu Štefky.

Názor jeho předchůdce Jiřího Šedivého (jmenovec exministra obrany) je jednoznačný a ztotožňují se s ním i další bezpečnostní experti. „Pokud se to prokáže, pak hlavní příčinou je selhání personální práce,“ míní Šedivý. Do funkcí se podle něj dostali lidé bez zkušeností a praxe z riskantních akcí v zahraničí. „Právě tam si vojáci vytvářejí životní hodnoty vzdálené opulentním večírkům.“

Generál Štefka se odmítá vyjádřit i k podezření, že neoprávněně bral příspěvek na bydlení, ač měl služební byt. „Už jsem vám přece jednou řekl, že s vámi nechci hovořit!“

* Generálovy příjmy Náčelník generálního štábu je i jedním z náměstků ministryně obrany, jejichž průměrný hrubý plat je 76 580 Kč. K tomu je nutné přičíst i příplatek za hodnost, což v případě Štefky činilo 4 600 Kč. Celkem tedy 81 180 Kč. Přilepšením jsou odměny - například za úspěšné spojenecké cvičení. Takovou odměnu (300 000 Kč) v závěru kariéry Štefka i dostal. Přesto si krátce poté zažádal o proplacení přesčasů strávených na recepcích. Požadavek na 200 tisíc korun už bývalý ministr generálovi zamítl.

<http://mfdnes.newtonit.cz>

Inspekce vyšetřuje, zda se generál Štefka protizákonně neobohatil

30. ledna 2008

Případ korupce a mrhání peněz v armádě se vrací k bývalému šéfovi generálního štábu Pavlu Štefkovi. Po skupině důstojníků čelí i on nepříjemnému podezření. Inspekce ministryně obrany Vlasty Parkanové prověřuje, zda se protizákonně neobohatil o 600 tisíc korun.

foto: Josef Vostrálek
Generál Pavel Štefka

Generál totiž pobíral příspěvek na bydlení, současně však pět let bydlel ve služebním bytě. Ze zákona přitom vyplývá, že voják, který žije ve služebním bytě, nemá nárok na příspěvek deset tisíc korun měsíčně - a právě ten Štefka dostával.

"Pan generál Štefka ve služebním pražském bytě bydlel. A z toho mi plyne, že mu neměl být vyplácen příspěvek na bydlení. Po několik let ho tedy podle mne pobíral v rozporu se zákonem," říká náměstek ministryně Radek Šmerda.

Na příspěvek mají nárok jen ti vojáci, kterým armáda bydlení zajistit nemůže. MF DNES kromě toho zjistila, že ačkoliv Štefka v prvním čtvrtletí roku 2006 dostal tři sta tisíc korun na odměnách, požádal tehdejšího ministra obrany Jiřího Šedivého o proplacení přesčasů ve výši 200 tisíc.

Většinu přesčasů přitom zdůvodňoval svou účastí na recepcích zahraničních ambasad či hodinami příprav na vojenských manévrech. Což měl v popisu práce.

Štefka: Nebavím se s vámi

Ministr Šedivý generálův dvoustetisícový požadavek odmítl. "To už na mne bylo opravdu moc," říká Šedivý, dnes náměstek generálního tajemníka NATO. To potvrdil agentuře ČTK i Štefka: "A dále se to neřešilo," přiznal.

Generál se s MF DNES odmítá bavit. V úterý položil reportérovi telefon se slovy: "Už jsem vám přece jednou řekl, že s vámi nechci hovořit!"

Podle náměstka ministryně obrany Radka Šmerdy neměl Štefka na pobírání příspěvku na bydlení nárok. Šmerda je přesvědčen, že zákon má jednoznačný výklad. Nepředpokládá proto, že inspekce ministryně, která Štefkův případ zkoumá, dospěje k jinému názoru.

Pokud by generál opravdu pobíral příspěvek v rozporu se zákonem a bezdůvodně se obohatil, Vojenský úřad pro právní zastupování po něm začne vymáhat škodu. Tedy 600 tisíc korun. "My jsme dokonce povinni peníze státu vymáhat zpět. V tomto smyslu nemáme na výběr," vysvětluje Šmerda.

• Generálovy příjmy

Náčelník generálního štábu je i jedním z náměstků ministryně obrany, jejichž průměrný **hrubý plat je 76 580 Kč**. K tomu je nutné přičíst i příplatek za hodnost, což v případě Štefky činilo 4 600 Kč. **Celkem tedy 81 180 Kč**.

Přilepšením jsou odměny – například za úspěšné spojenecké cvičení. Takovou **odměnu (300 000 Kč) v závěru kariéry Štefka i dostal**. Přesto si krátce poté zažádal o proplacení přesčasů strávených na recepcích. Požadavek na **200 tisíc korun** už bývalý ministr generálovi zamítl.

Otázka na případnou trestní odpovědnost je podle Šmerdy předčasná. Postoj by podle něj musela změnit vojenská policie, která už jednou kauzu odložila.

Náměstek připouští, že generál mohl být uveden v omyl svými podřízenými, kteří ho ujistili, že na desetitisícovou částku na bydlení má nárok. Proti této možnosti však hovoří jiný argument: šéf generálního štábu, jenž se podílí na tvorbě vojenské legislativy, by měl přesně vědět, za jakých podmínek je vojákovi vyplácen příspěvek na bydlení. Nemělo by pro něj být novinkou, že pokud žije ve služebním bytě, nemůže dostávat příspěvek na bydlení.

Stáli v čele armády požitkáři?

Skandál v armádě odhalila v půli ledna MF DNES. V souvislosti s černými fondy zatím policie obvinila dva důstojníky a není vyloučeno, že k nim přibudou další. Vedení ministerstva obrany si láme hlavu, co selhalo, když černé fondy vznikly přímo pod nosem šéfa generálního štábu Štefky.

Názor jeho předchůdce Jiřího Šedivého (jmenovec exministra obrany) je jednoznačný a ztotožňují se s ním i další bezpečnostní experti. "Pokud se to prokáže, pak hlavní příčinou je selhání personální práce," míní Šedivý.

Do funkcí se podle něj dostali lidé bez zkušeností a praxe z riskantních akcí v zahraničí. "Právě tam si vojáci vytvářejí životní hodnoty vzdálené opulentním večírkům."

<http://zpravy.idnes.cz>

04.02.2008 - JAN GAZDÍK - Publicistika - str. 12

Štefka pod palbou

Vojáci jsou po korupčním skandálu ve velení armády ohromeni. Ale zároveň hovoří o tom, co je trápí

Limuzína veze velitele armády Pavla Štefku k jeho služebnímu bytu a generál sprádá poslední „válečné plány“ onoho dne.

Rozbaluje si předem připravenou hašlerku, vkládá ji do úst, vychutnává její větrovou chuť a pak se pouští do utajeného manévru – papírek od bonbonu zastrkává mezi zadní sedadla. Současně si generál s řidičem domlouvá čas jeho zítřejšího příjezdu. Hned ráno druhého dne začíná „kanonádou“ – řidič papírek neobjevil, což má Štefka za vrcholný důkaz nedbalosti. Generál triumfuje a v šoferovi je při jeho křiku malá dušička. Když důstojníci hovoří o metodách Pavla Štefky, tak jim prý chvílemi i Haškův Švejk či Švandrlíkovi Černí baroni připadají jako nudné romány.

Takový je výsledek jeho pětileté mise v čele armády. Bezmála deset let poté, co Česko vstoupilo do Severoatlantické aliance, kde nebývá zvykem na vojáky hulákat.

Pavel Štefka se nyní již jako civilista připravuje na velvyslanecký post v Uzbekistánu.

Armádní generál Štefka: Já nic, já muzikant Jakkoliv už dříve prosakovaly na veřejnost informace o Štefkově hrubiánství a rozmařilosti, otevřeně o nich začínají lidé z generálního štábu mluvit až nyní.

Poté, co se provalilo, že přímo pod generálovým nosem vznikaly mnohamilionové černé fondy, z nichž si jeho podřízení nakupovali luxusní dary v podobě lyžařské výbavy sladěné s výstrojí partnerky, špičkových horských kol, digitálních fotoaparátů, dovolené v Tichomoří a podle informací MF DNES i honů na jeleny.

Malý detail: když si protikorupční služba pozvala jednoho ze stíhaných důstojníků k výslechu, odmítl policisty s vysvětlením, že se mu to nehodí, protože má zrovna „objednanou ránu na jelena“.

Natolik jistí sami sebou si byli i Štefkovi podřízení, kteří na generálním štábu, jak tvrdí protikorupční služba, léta podváděli a kradli.

Štefka se nyní hájí slovy, že on je „pouhý tankista, který „nemůže rozumět kdejakému účtu“. Generálový výmluvy však ministryně obrany Vlasta Parkanová obratem označila za „dětinské a velmi málo zmužilé“. A ministryně to neřekla jen tak někde – na velitelském shromáždění generálů.

Štefku kromě toho šetří inspekce Parkanové, protože je podezřelý z obohacení se o 600

000 korun, když léta nezákonně pobíral příspěvek na bydlení, ačkoliv – jak říká náměstek ministryně Radek Šmerda – žil ve služebním bytě.

Osamělý člen vítězného týmu Na druhé straně nelze nevidět, že generál Štefka se po krachu armádní reformy v roce 2002 (povodně ztenčily její rozpočet o desítky miliard) ocitl v nezáviděníhodné situaci.

Takzvaný „vítězný tým“ ministra obrany Jaroslava Tvrdíka složený z jeho nejbližších kolegů se rozutekl do lukrativních státních postů a nechal generála na holičkách.

Generál obstál – i když jednal s lidmi často velmi tvrdě. A možná to zvládl právě proto. Armáda, jež se měnila v profesionální sbor, se nerozložila. To je také Štefkova zásluha.

„Abnormální okolnosti mě přinutily k nenormálním způsobům při jednání s lidmi. Už bych to nechtěl zažít,“ obhajoval se MF DNES generál ještě v březnu 2007.

Jeho problém je v tom, že „nestandardní“ jednání s lidmi, kdy nepřipouštěl diskusi a často přecházel do křiku, když nebylo po jeho, mu už zůstalo.

Proto ho vojáci vnímají často jen jako hulváta, jemuž raději ve všem vyhoví, jen aby od něho měli pokoj. Zapomínají tak na generálovu až obdivuhodnou pracovitost.

Schopnost dotáhnout i velmi složité problémy do konce.

Jeden z generálů, jenž vystudoval elitní válečnou školu National War College ve Washingtonu a prošel několika riskantními misemi v zahraničí, říká v podstatě totéž co Parkanová, když prozrazuje přezdívku, kterou Štefka od vojáků dostal.

„Říkáme mu ‚cyklista‘. Na hoře se hrbil a dolů tvrdě šlapal,“ vysvětluje generál.

Vystihuje to i scéna, kterou měl Štefka (autor tohoto portrétu jí byl roce 2006 svědkem) s režisérem Václavem Marhoulem.

Marhoul, který dokončuje válečný velkofilm Tobruk, na ostudný výstup s generálem vzpomíná jen nerad. Režiséra, jako jednoho z důstojníků aktivních záloh, armáda tehdy pozvala na významné manévry, jichž se zúčastnili i pozorovatelé NATO. Přijel i premiér Mirek Topolánek s tehdejšími ministrem obrany Jiřím Šedivým (dnes náměstkem generálního tajemníka NATO).

„Ještě teď je mi trapně. A ještě dnes lituji, že jsem přijal Šedivého pozvání na tribunu pro hosty,“ vzpomíná Marhoul.

Ministr usadil svého známého do křesla, zatímco Štefka seděl na pouhé lavici.

„Při nejbližší příležitosti ke mně přišel a velmi zuřivě naléhal, abych z tribuny ale okamžitě vypadl, že on jako velitel armády přítomnost nějakého záložáka mezi generály nestrpí. V tu chvíli mi bylo stydno i za něj, raději jsem rychle odešel,“ vzpomíná Marhoul.

Těžko říct, zda režisérův „vykolejený“ výraz vyvolal už pod tribunou soucit v premiéru Topolánkovi. V každém případě pozval Marhoula na panáka.

Když pak nervózní Štefka hledal premiéra a našel ho s režisérem v přátelském rozhovoru, byl na omdlení.

Jak chutná moc MF DNES se Pavla Štefky v roce 2002 při nástupu do křesla šéfa generálního štábu zeptala, zda četl román Ladislava Mňačka Jak chutná moc. Protože obrovskou moc nad lidmi získal jako velitel armády ze dne na den a v případě války je posílá i na smrt. Přiznal, že nečetl, ale prý se k tomu chystá. „Mám představu, o co v té knize jde. Moc může člověka pobláznit. A pokud si myslí, že je neomylný, může skončit tragicky. I proto si na generální štáb přivádím svůj tým, který mě včas varovat, aby mě ta moc neopila,“ řekl tehdy prorocky.

Korupční aféra z let jeho „vládnutí“ na generálním štábu ukazuje, že někteří blízcí Štefkovi spolupracovníci podváděli, a pokud ne, tak nad tím přivírali oči nebo si opulentních večírků či luxusních darů a nezákonných odměn sami rádi užívali. „Proč by

jinak dary nyní o překot vraceli? A navíc s vysvětlením: mysleli jsme, že na to máme nárok, že to patří k životnímu standardu na generálním štábu,“ říká jeden z policistů, který korupci ve velení armády šetří.

Korupce přišla zákonitě Verdikt politiků a nezkompromitovaných generálů je jednoznačný: Štefka vytvořil ve velení armády postupně takové klima, jež muselo vyústit v korupční aféru. Nekontroloval hospodaření, a když luskl prsty, chtěl mít vybavenou kancelář či učebnu okamžitě. Ber kde ber. Povyšoval a obdarovával jen ty, co „drželi hubu a krok“, zatímco schopným důstojníkům, kteří Štefkovi tu a tam generálovi oponovali, ztrpčoval natolik život, že raději mlčeli, nebo odešli do civilu.

Generál ve sprchách Po jedné z jeho kontrol v čáslavské letecké základně odešlo několik perspektivních důstojníků do civilu. Byla to poslední „hořká kapka“, která rozhodla. „Takovou buzeraci jsem ani jako voják v základní službě nezažil v letech totality,“ říká jeden z generálů. Pavel Štefka tehdy do Čáslavi přijel kvůli zahájení provozu unikátního trenážeru na stíhačky JAS-39 Gripen. Ale zdržel se jen pár minut a vyrazil na kontrolu rajonů. A když v umyvárně zjistil, že chybějí sprchové růžice, začal letce pérovat. Velitel základny Jiří Verner zaraženě vysvětloval, že růžice jsou u dozorčího v šuplíku, protože je vojáci v základní službě kradou. Fasují je až před sprchováním a pak je zase vracejí. Generál tedy dozorčímu nařídil, aby otevřel šuplík a osobně růžice přepočítal.

Armáda je moje „živnost“ Poslední věta, kterou Štefka MF DNES řekl (s redakcí nekomunikuje a nereagoval ani na žádost o rozhovor k tomuto portrétu), zní, že „armáda je jeho život“. S jistou mírou sarkasmu lze jeho slova přetlumočit i tak, že „armáda je jeho živnost“. Svědčí o tom i jeho žádost o proplacení 200 000 Kč za „přesčasy“ strávené většinou na recepcích. Krátce předtím přitom obdržel odměnu 300 000 korun. „To už na mě ale bylo opravdu moc,“ vzpomíná dnes Jiří Šedivý a s generálem, jehož měsíční plat byl 81 180 Kč, „vyběhl“. Aféra, která diskredituje i stovky poctivých vojáků, se právě u nich setkává s mimořádným ohlasem. Říkají nekompromisně: S rozmařilými praktikami, které se v armádě zabydlely, je nutné zatočit. Zkompromitované vojáky, kteří si své hodnosti vyseděli v kancelářích, mohou podle nich okamžitě nahradit vzdělanější a schopnější vojáci se zkušenostmi ze zahraničí.

I Pavel Štefka nyní doplácí na svou raketovou „kancelářskou kariéru“. Bez zkušeností v zahraničí ho tehdejší prezident Václav Havel rozkazem udělal velitelem armády. A o tom voják nediskutuje.

<http://mfdnes.newtonit.cz>

Bývalý generál Štefka musel armádě vrátit desetitisíce

13. března 2008

Bývalý šéf generálního štábu Pavel Štefka pobíral čtvrt roku neoprávněně desetitisícový příspěvek na bydlení. Vyplývá to z vyšetřování Inspekce ministryně obrany Vlasty Parkanové. Vojenská policie nyní zkoumá, zda Štefka, který se připravuje na velvyslancecký post v Uzbekistánu, nespáchal trestný čin.

foto: Josef Vostrálek

Zvláštní je i Štefkovo chování: ke komisi ministerstva obrany, která se jeho dluhy zabývá, není příliš vstřícný.

A zda tedy věděl, že 33 561 korun dostal neoprávněně.

Štefka se po odchodu z vedení armády zavázal: "Ve chvíli, kdy zanikne můj nárok na příspěvek na bydlení, ihned to oznámím. Beru na vědomí, že pokud tak neučiním, mohu být trestně stíhán."

Příspěvek na bydlení pobíral dál, i když už na to neměl právní nárok. Generál si to "uvědomil" až poté, co MF DNES v lednu zveřejnila fakta o korupci v nejvyšších patrech generálního štábu a mnohamilionových černých fonděch, z nichž si vojáci pořizovali horská kola, lyže a pořádali opulentní večírky.

Teprve tehdy Štefka dlužnou částku bleskově vrátil. Poslal ji k údivu úředníků ministerstva obrany bez bližšího vysvětlení. Ihned poté, co MF DNES v lednu informovala o korupčním skandálu na generálním štábu, požádal ministr zahraničí Karel Schwarzenberg ministryni obrany Vlastu Parkanovou o informaci, nakolik se aféra může dotknout budoucího českého velvyslance v Uzbekistánu Pavla Štefky.

Parkanová mu může vyjít vstříc jen na půl cesty. "Protikorupční služba aféru zatím neuzavřela. Panu ministrovi Schwarzenbergovi tudíž posíláme informaci, že inženýr Štefka si nechal neoprávněně vyplatit 33 561 korun, které však několik měsíců po odchodu z armády vrátil," říká náměstek ministryně obrany Radek Šmerda, jehož Parkanová vyšetřováním pověřila.

Náměstek nechal bez komentáře námitku, že Štefka vrátil dlužné peníze narychlo, až když se MF DNES začala zajímat o to, za jakých finančních podmínek obýval armádní byt. Stejně ve středu zareagovala Schwarzenbergova mluvčí Zuzana Opletalová: "Až přijde odpověď ministryně obrany, budeme se tím zabývat."

Štefka na SMS dotaz, zda může vysvětlit, proč si nechal protizákonně vyplatit desetitisíce, nereagoval. Názor právníků je však jasný: Pavel Štefka pobíral příspěvek na bydlení i tři měsíce poté, co opustil generální štáb. To už na něj neměl nárok. Sám se při odchodu z funkce výslovně zavázal, že dodrží pravidla, podle nichž se tato částka vojákům vyplácí.

Vyšetřování je možná na začátku

Inspekce Parkanové se při zkoumání podmínek Štefkova bydlení vrátila až k roku 2002. Tehdy se generál nastěhoval do čtyřpokojového služebního bytu, a přesto si nechal měsíčně vyplácet desetitisícový příplatek na bydlení. Na ten však mají vojáci nárok, jen když jim armáda nemůže bydlení zajistit.

Inspektoři nyní zkoumají, co to pro někdejšího velitele armády může znamenat: zda úředník, který Štefkovi desetitisícový měsíční příplatek schválil, hrubě nechyboval. Nebo zda je problém ve špatně nastavených pravidlech pro poskytování této sumy na bydlení.

I proto ministryně obrany Parkanová nařídila, aby právníci přezkoumali podmínky ubytování hlavních funkcionářů resortu – včetně toho, zda je jim příspěvek na bydlení vyplácen vždy v souladu se zákonem.

Nastávajícího diplomata Štefku protikorupční služba nevyšetřuje. I když na generálním štábu vznikly černé fondy v době, kdy právě on velel armádě. "Jako manažer nezabránil, aby se tyto praktiky děly," říká náměstek Šmerda.

Jinými slovy – generál má podle něj na skandálu přinejmenším nepřímý podíl. Zvláštní je i Štefkovo chování: ke komisi ministerstva obrany, která se jeho dluhy zabývá, není příliš vstřícný. "Na jeho místě bych se choval jinak. Snažil bych se problém rychle vyřešit, a ne zbytečně polemizovat o jeho existenci," dodává náměstek Šmerda.

<http://zpravy.idnes.cz>

23.05.2008 - Jan Gazdík - Názory - str. 09

Generál Štefka volá: Pomoc, jsem obětí spiknutí

Korupce srazila armádu až na dno. A její bývalý velitel Pavel Štefka, za kterého se na generálním štábu podvádělo, kradlo a zakládaly se mnohamilionové černé fondy, hledá už od ledna výmluvu za výmluvou, místo aby vyřkl jediné slovo: „Promiňte.“ Lidé, z jejichž kapes se nakupovaly luxusní dary, pořizovala sportovní výbava pro důstojníky i jejich partnerky a pořádaly se večírky, by si to přinejmenším zasluhovali. Žádné omluvy se však od generála asi nedočkají. Místo ní - poté, co jej vláda odmítla vyslat jako velvyslance do Uzbekistánu - vyrukoval s teorií o spiknutí, při které až mrazí v zádech a nutí klást otázku: jakého velitele armády mělo vlastně, proboha, Česko téměř pět let?! „Stojí za tím zájem nějaké skupiny, která má ve Střední Asii eminentní zájmy a potřebuje toto místo obsadit svým člověkem,“ zaútočil Štefka zostra poté, co Topolánkuv kabinet odhlasoval, že nechá generála raději doma.

Ještě drsnější je Štefkova výzva, aby kvůli korupci odstoupili někteří ministři. Pokud tím myslel i šéfa obrany Parkanovou, protože i v jejím resortu vyšetřuje policie rozsáhlé podvody, tak jej ministryně jen těžko vyslyší. Řekla o něm ostatně už vše, co považovala za nutné, když ho před velením armády označila za zbabělce.

Parkanová na rozdíl od Štefky zlodějinu nebagatelizuje, nýbrž otevřeně hovoří, co chce změnit, aby se na ministerstvu obrany již nekradlo.

Audit je prvním krokem, tím druhým redukce ministerstva s přesně vymezenou odpovědností lidí. Kradli tam totiž před příchodem této ženy i vrcholní manažeři. Přestože byli špičkově placeni, ale hlavně proto, že si léta dělali, co chtěli, a kontrolovali sami sebe.

Pavel Štefka rád vlastenecky říká: „Armáda je celý můj život.“ Znovu však ukázal, že mu šlo vždy jen o něj samého. Jinak by si uvědomil, jak moc svými výroky ubližuje pověsti vojska i po svém odchodu z generálního štábu.

Vojákům, kteří v něm nyní pracují, nezbyvá nic jiného, než si Štefkovu rozlitou a stále více zapáchající kaši vylízat až do dna. Se Štefkou ji sice vařili i další důstojníci, kteří se nyní snaží v tichosti rychle zmizet, trestnímu stíhání se nicméně podle všeho nevyhnou.

Bývalý šéf generálního štábu je zatím před zákonem čistý. Avšak nelze to už tvrdit o jeho morálce.

Svým chováním a často i málo vídanou hrubostí vůči lidem totiž jako velitel armády vytvářel kolem sebe atmosféru, která korupci přímo nahrávala. Od jeho oblíbeného rozkazu - to mě nezajímá, sežeňte to, kde chcete - je totiž už jen krok ke vzniku černých fondů, z nichž se nakupovaly věci podle generálova přání.

<http://mfdnes.newtonit.cz>